

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1113

16. KOLOVOZA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Dužijanica 2024.

»Žetva je velika,
a radnika malo«

SADRŽAJ

6

HNV preuzeo Koordinaciju nacionalnih vijeća nacionalnih manjina

**Moment da Hrvati
»povuku« za sva
nacionalna vijeća**

12

Josip Modić, predsjednik Sindikata građevinskih radnika Vojvodine

**Tko će nam graditi
i održavati zgrade
i infrastrukturu?**

20

Književna večer Katoličkog društva
Ivan Antunović

**Predstavljena
Spomenica 2
o Dužijanci u Mostaru**

32

Izložba radova s umjetničke kolonije
Stipan Šabić

**Šarenilo i raznolikost
kroz 35 djela**

34

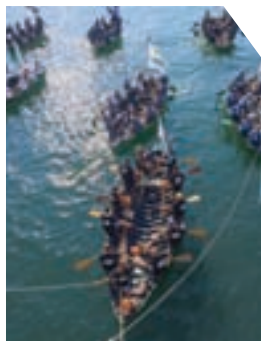
Svečana Večernja

**Zlatni klasovi na oltaru
vječne ljubavi**

44

**Salašari somborski
na neretvanskom maratonu
To treba doživjeti!**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeva 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Snaga manjine

U Srbiji 23 nacionalne manjine imaju svoja nacionalna vijeća. Prema Zakonu o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina nacionalna vijeća imaju ovlasti da sudjeluju u donošenju odluka ili da samostalno odlučuju o pitanjima iz područja kulture, obrazovanja, informiranja i službene uporabe jezika i pisma. Što će reći da im je svima cilj izboriti se za manjinska prava, inzistirati na tome da se ona poštuju na način koji je garantiran Ustavom i zakonom. Ne pojedinačno, jer se onda neka ideja, inicijativa, primjedba, u većini slučajeva, tiče nekoliko desetaka tisuća pripadnika neke od manjina, pa se uvijek može opravdati što su je oni koji odlučuju negdje slučajno zaturili.

Ako neku ideju, inicijativu složno »guraju« 23 nacionalne manjine, teško da se donositelji odluka mogu izvući na slučajno zatureni dokument.

Tako bi to bilo u idealnom slučaju kada se politika i drugi interesi ne bi miješali u politiku nacionalnih manjina. Ali u neidealnom društvu ni nacionalne manjine ne mogu biti idealne.

Evo jednog konkretnog primjera. U jednoj lokalnoj samoupravi počinje s radom novi saziv Vijeća za međunacionalne odnose, sastavljen od pripadnika većinskog naroda i nacionalnih manjina. Opis posla su im i prava manjina u njihovom gradu. Za početak, dobro bi bilo znati od čega se kreće. A logično je da se krene od toga kakvo je stanje na terenu. Jesu li nazivi ulica, mjesta, škola... ispisani i na jezicima manjina, za manjine koje na to imaju pravo i provjera jesu li službeni dokumenti lokalne samouprave, javnih poduzeća prevedeni i na jezik nacionalne manjine; koriste li mjesne zajednice mogućnost da sredstva za višejezične ploče traže putem pokrajinskih natječaja... I što se događa na glasovanju? Sami predstavnici nacionalnih manjina glasuju protiv prijedloga. Ne interesira ih kako funkcionira zaštita prava i nacionalnih manjina, a da paradoks bude veći i one koju oni predstavljaju? Ima i toga. Ili im se baš ne sviđa manjina od koje je stigla inicijativa? Ima (više) i toga.

Z. V.

Vojnić: »Možemo slaviti uspjehe dviju zemalja«

Olimpijske igre završene su u nedjelju, a sportaši iz Srbije i Hrvatske vratili su se kući s brojnim medaljama. Predstavnici Srbije osvojili su pet medalja od kojih tri zlata, jedno srebro i broncu, dok su Hrvati kući odnijeli sedam olimpijskih medalja, po dva zlata i srebra te tri bronce.

Na ostvarenim rezultatima čestitala im je putem svoje Facebook stranice i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća i zastupnica u Hrvatskom saboru **Jasna Vojnić**.

»Kao ponosni Hrvati koji žive u Srbiji, imamo jedinstvenu priliku da možemo slaviti uspjehe dviju zemalja koje su nas oblikovale. Olimpijske igre 2024. donijele su nam nevjerovatne trenutke, ispunjene uzbuđenjem i ponosom.

Hrvatska i Srbija su se ponovno dokazale kao sportske velesile, s osvojenim medaljama koje su rezultat talenta, truda i velike strasti naših sportaša.

Gledajući kako s pobjedničkih postolja Hrvatska i Srbija zajedno odnose toliko medalja kući, srce nam je bilo ispunjeno dvostrukim ponosom jer to pokazuje da nas i sport može ujediniti i nadahnuti na toliko načina.

Naša snaga leži u zajedništvu, a olimpijski duh koji smo vidjeli u Parizu 2024. podsjeća nas na to koliko daleko možemo stići kada svi damo najbolje od sebe.

Čestitam svim našim sportašima i hvala im što su nam donijeli toliko radosti i ponosa!«, napisala je Vojnić.

H. R.

Sastanak predstavnika HNV-a i Subotičke biskupije

Predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća na čelu s predsjednicom **Jasnom Vojnić** sastali su se u utorak, 13. kolovoza, s biskupom Subotičke biskupije mons. **Franjom Fazekasom** i s preč. dr. **Ivicom Ivankovićem Radakom**.

Kako ocjenjuju u HNV-u, ovaj sastanak je od velikog značaja za hrvatsku zajednicu u Srbiji, jer se na njemu raspravljalo o aktualnim projektima koji unaprjeđuju život i rad zajednice.

»U ugodnoj i konstruktivnoj atmosferi razgovaralo se o brojnim temama važnim za budućnost hrvatske zajednice, uz naglasak na suradnju, solidarnost i zajedničku viziju. Ovaj susret je još jedan korak naprijed u našim naporima da osiguramo bolje uvjete za našu djecu, mlade i sve pripadnike hrvatske zajednice«, navode iz HNV-a.

U ime HNV-a na sastanku su, osim Vojnić, sudjelovale predsjednica Izvršnog odbora **Karolina Bašić**, te predsjednica Odbora za obrazovanje **Nataša Francuz**.

H. R.

Foto: Hrvatsko nacionalno vijeće

Dužijanci nazočile i predstavnice Ministarstva kulture i medija RH

»Dali smo maksimum za upis *Dužijance* u Registar«

Središnjoj proslavi *Dužijance*, koja je održana protekloga vikenda, nazočile su i predstavnice Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske **Anuška Deranja Crnokić** i **Mirjana Piskulić**.

»Trudimo pratiti i podržavati što više rad hrvatskih institucija i udruga u Srbiji jer nam je stalo da hrvatski Bunjevci rade na promociji identiteta, kulture i tradicije koja je doista iznimno značajna«, rekla je za *Hrvatsku riječ* ravnateljica Uprave za archive, knjižnice i muzeje Ministarstva Anuška Deranja Crnokić.

Kada je u pitanju upis manifestacije *Dužijanica* u Registar nematerijalne kulturne baštine Srbije, Deranja Crnokić je poručila kako Ministarstvo stručno pomaže ovaj proces najviše što može.

»Smatramo da je ova manifestacija zbog njenog kontinuiteta i izvornosti vrijedna manifestacija i da ima sve potrebne elemente za zaštitu na nacionalnoj razini i upis u Registar nematerijalne kulturne baštine Srbije. Ovdje smo dali maksimum s naše strane, Hrvati Bunjevci rade maksimalno na tome, tako da očekujemo pozitivan ishod«, rekla je Deranja Crnokić.

Načelnica Sektora za međunarodnu kulturnu suradnju

i europske poslove pri Ministarstvu Mirjana Piskulić rekla je kako je u ovome ministarstvu senzibilitet za Hrvate iz Srbije veliki te da kad god mogu, podrže projekte vezane za ovu nacionalnu manjinu u Srbiji. Kada su u pitanju Hrvati u Srbiji, Piskulić je navela i postojanje tijesne suradnje u brojnim projektima Ministarstva s Ministarstvom vanjskih poslova i europskih poslova te Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Iako ovo ministarstvo financijski podupire programe samo s područja Hrvatske, Piskulić je istaknula kako su za ovogodišnju *Dužijancu* ipak izdvojili sredstva tako što su platili put Folklornom ansamblu *Zagreb-Markovac* za dolazak na manifestaciju.

Predstavnice Ministarstva dan uoči *Dužijance* sastale su se u Hrvatskom domu – Matici s predsjednicom Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasnom Vojnić** i direktorom Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* **Marinkom Piukovićem**. Sastanku su nazočili i ravnateljica NIU *Hrvatska riječ* **Mirjana Trkulja** te **Miroslav Kujundžić** iz *Dužijance*. Tema sastanka bila je očuvanje i promocija *Dužijance*.

H. R.

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini

Kako smanjiti broj posjetitelja *Dužijance*?

Kako je u svom obraćanju na *Dužijanci* kazala predsjednica HNV-a i saborska zastupnica **Jasna Vojnić** saborski zastupnici vraćeni su s hrvatske granice i nisu mogli doći na *Dužijancu*. U svom reagiranju objavljenom na Facebook stranici DSHV-a ova stranka postavlja pitanje rade li to pogranične službe Srbije i u slučaju predstavnika ostalih nacionalnih manjina koji su ovdje česti gosti na kulturnim priredbama.

»Kada se na dan najvećega narodnog okupljanja Hrvata u Republici Srbiji, najstarijeg po tradiciji, najbogatijeg simbolikom zajedništva, najpozitivnijeg kroz iskazivanje zahvale za primljeno dobro u vidu kruha, najviše posjećenog i praćenog u svim svojim segmentima od strane ne samo Hrvata nego svih koji s njima žive, koje se priprema mjesecima s iznimnim personalom u organizaciji i izvedbi, kada se, dakle, na proslavu *Dužijance* u Subotici onemogućiti nekome ulaz u zemlju – bez jasno navedenih

razloga i bez ikakvog unaprijed danog upozorenja (ukoliko već postoje neki 'krimeni' ili druge opravdane činjenice) – članovima najznačajnijeg predstavničkog tijela matične države istog tog naroda, kako se to zove i čime se može pravdati takvo postupanje?

Čine li to pogranične službe Srbije i u slučaju predstavnika matičnih država ostalih nacionalnih manjina, koji su ovdje česti gosti na kulturnim priredbama?

Bilježimo li istu praksu i u slučajevima ulaska predstavnika srbijanskih vlasti u Republiku Hrvatsku?

Žalimo i teško se u Demokratskom savezu Hrvata u Vojvodini možemo miriti s tim i takvim postupanjima... Ovako od nastavka pozitivnog ozračja u odnosima dviju država, koje su nedavno najavila dvojica ministara vanjskih poslova **Đurić** i **Grlić Radman** u Novom Sadu, ostat će malo toga...«, piše DSHV.

H. R.

HNV preuzeo Koordinaciju nacionalnih vijeća nacionalnih manjina

Moment da Hrvati »povuku« za sva nacionalna vijeća

»Od konkretnijih aktivnosti svakako će biti proaktivan odnos predstavnika vlasti spram upisa u nastavu na manjinskom jeziku, očuvanje i zaštita kulturne baštine, povećanje medijskog prostora za nacionalne zajednice i provedba službene uporabe manjinskih jezika u praksu. Sve to svakako moraju pratiti i veća izdvajanja iz državnog proračuna za ove potrebe«, kaže Jasna Vojnić

Na sjednici Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, koja je u Palači Srbija u Beogradu održana 7. kolovoza Hrvatsko nacionalno vijeće, odnosno **Jasna Vojnić**, preuzelo je predsjedanje Koordinacijom. Za potpredsjednicu je izabrana predsjednica Nacionalnog savjeta bunjevačke nacionalne manjine **Suzana Kujundžić Ostojić**.

U razgovoru za *Hrvatsku riječ* Jasna Vojnić kaže kako stavovi usuglašeni na razini Koordinacije imaju »težinu« jedne osmine stanovništva Srbije, a jedna od tema koja će biti u fokusu jest pitanje uključivanja nacionalnih vijeća u procese donošenja odluka i kreiranje pozitivnih politika spram nacionalnih manjina.

Na sjednici Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina predsjedanje je preuzeo HNV, odnosno Vi kao predsjednica Vijeća, vodite Koordinaciju. Samo da se prisjetimo prijašnjih godina kada se radilo sve kako bi se spriječilo da hrvatska nacionalna manjine preuzme vođenje Koordinacije. Što mislite zašto je postojao taj otpor?

Da, otpor je dugi niz godina postojao i svi se sjećamo koliko puta smo bili preglasani, zbog čega ovaj izbor i predsjedanje za nas ima puno veću težinu. Naime, kao

i u svakom drugom poslu predsjedanje se može »odraditi«, a predsjedanje može biti i prilika da se mnogo toga pomakne u smjeru kojim mislite da biste trebali ići. Koordinacija nacionalnih vijeća nacionalnih manjina prema našem mišljenju mora i može imati puno veću težinu budući da je to tijelo unutar kojeg se nalaze 23 nacionalne manjine u Srbiji i kada nešto na toj razini usuglasite to može imati težinu jedne osmine stanovništva cijele države. A zašto je otpor postojao, sasvim je jasno – politika države spušta se uvijek i prožima sve pore jednoga društva.

Može li se reći da je ovo jedno u nizu postignuća HNV-a i DSHV-a kada je riječ o tijelima vlasti i dužnostima gdje sudjeluju predstavnici hrvatske zajednice?

Sigurno da jeste. Prije samog izbora, na sastanku je prethodila rasprava na temu je li dobro da Hrvati imaju i ministra za ljudska i manjinska prava koji direktno sudjeluje u unaprjeđenju prava nacionalnih manjina i budu predsjedavajući Koordinacije. Na koncu je zaključak bio da je sada pravi moment da Hrvati »povuku« sva nacionalna vijeća u smjeru za koji imaju i iskustva i kapaciteta. Vjerujem da ćemo, na dobrobit svih, to zaista i opravdati.

Kako planirate voditi Koordinaciju, hoće li biti više sastanaka, konkretnog rada, suradnje s Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog?

Već za početak rujna smo dogovorili prvi dvodnevni susret na kojem se detaljno moramo posvetiti dobroj analizi stanja i formuliranju naših potreba. Kada točno znate što želite, i rezultati će biti izvjesniji. Jedan dio izazova moramo prevladati intenzivnijom komunikacijom s predstavnicima vlasti države u kojoj živimo, a jedan dio izazova riješit će se kristalno jasnim ciljevima, zadaćama i strateškim planom. Bilo je slučajeva kada izostanak pozitivnog ishoda nije bio ni do izvršne vlasti, nego do naše nedovoljno dobre artikulacije. Ipak, vjerujem da će se pomicanjem na oba kolosijeka neke svari jednostavnije rješavati. Neki nacionalni savjeti i sada odlično funkcionira-

ju i dobro su koordinirali ovim tijelom te imaju sjajna iskustva po pitanju ishoda za svoju zajednicu, no ima i onih kojima je pomoć i podrška potrebna. U svakom slučaju, zajedno sigurno možemo puno više. Kada na jedan dopis stavite potpise nekoliko ili pak svih predsjednika nacionalnih vijeća sigurno ima veću težinu nego jedan sam nacionalni savjet. A suradnje će sigurno biti, prvenstveno s Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog pa onda i sa svim ostalim ministarstvima koji se u svom djelovanju dotiču nacionalnih manjina.

Koje teme, problemi će biti u fokusu Vašeg rada?

Mnogo je tema no kada budemo izradili strategiju, odnosno platformu djelovanja biti će jasnije. Za sada, ono što je sasvim sigurno, jest pitanje uključivanja nacionalnih vijeća u procese donošenja odluka i kreiranje pozitivnih politika spram nacionalnih manjina. A od konkretnijih aktivnosti svakako će biti proaktivan odnos predstavnika vlasti spram upisa u nastavu na manjinskom jeziku, očuvanje i zaštita kulturne baštine, povećanje medijskog prostora za nacionalne zajednice i provedba službene uporabe manjinskih jezika u praksu. Sve to svakako mo-

raju pratiti i veća izdvajanja iz državnog proračuna za ove potrebe. Vjerujem da će novi Akcijski plan za manjine u okviru Poglavlja 23 vrlo detaljno sve ovo obuhvatiti.

Svjedočimo da mnoga prva nacionalnih manjina jesu zajamčena Ustavom i zakonima, ali se ne provode. Hoće li jedan od pravaca djelovanja biti upravo to?

Sasvim sigurno. Mađarsko nacionalno vijeće ima najviše kapaciteta i osvještenosti po tom pitanju. Tu ćemo vrlo blisko surađivati i nastojati ostvariti sve zajamčeno, ali i zarad boljih standarda i pozitivnih poena Srbije kao članice za ulazak u Europsku uniju svakako značajno doprinosti.

Koliko ćete raditi na suradnji s republičkim tijelima i posebno lokalnim vlastima?

Taj strateški cilj je u Hrvatskom nacionalnom vijeću već nekoliko godina visoko na agendi. Bez toga ne možemo očekivati da se stvari značajnije pomaknu. Podršku Hrvatske Bogu hvala smo zadobili, ali bez podrške domicilne države nećemo daleko dogurati.

Z. V.

Za nacionalne manjine 30 milijuna dinara

U Palači *Srbija* u prošlu srijedu, 7. kolovoza, održana je trinaesta po redu sjednica Vijeća za nacionalne manjine kojom je predsjedao ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov**, zamjenik predsjednika Vijeća, a sjednici su prisustvovali i predstavnici svih vijeća nacionalnih manjina i resornih državnih tijela koji su članovi Vijeća.

Žigmanov je u uvodnom obraćanju ukazao na aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog koje se poduzimaju i koje se planiraju u narednom periodu u području unaprjeđenja položaja i prava pripadnika nacionalnih manjina. On je istaknuo da će Ministarstvo nastaviti suradnju sa svim tijelima vlasti koja su zadužena za pitanja od značaja za nacionalne manjine, te da će i nadalje graditi partnerske odnose s vijećima nacionalnih manjina, kao i da je Ministarstvo adresa za

rješavanje svih izazova s kojima se u svom radu susreću nacionalna vijeća.

Kako je priopćilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, jedna od ključnih tema sjednice bila je potvrđivanje prijedloga nacionalnih simbola i praznika bošnjačke, goranske, njemačke, romske, slovenske, ukrajinske i češke nacionalne manjine koji su jednoglasno usvojeni.

Također, na sjednici Vijeća za nacionalne manjine jednoglasno je usvojen Prijedlog programa za dodjelu sredstava iz Budžetskog fonda za nacionalne manjine za koji su sredstva osigurana Zakonom o budžetu Republike Srbije i iznose 30 milijuna dinara. Ova sredstva bit će dodijeljena na javnom natječaju koji će raspisati Ministarstvo.

Prioritetno područje bit će kultura, čime se potvrđuje opredjeljenje Vlade Srbije da nastavi rad na unaprjeđenju i razvoju kulturnih praksi nacionalnih manjina u Srbiji.

Dužijanca 2024.

»Žetva je velika, a radnika malo«

Tijekom tri dana središnje proslave Dužijance 2024. u programu je sudjelovalo oko 600 izvođača – sudionika programa, dok je sve pratilo nekoliko tisuća posjetitelja

Dužijanca, 114. – sama brojka je svjedok postojanja, a razlog zašto je ova zahvala opstala više od stoljeća zna svaki sudionik koji je u nedjelju obukao bunjevačku ili kakvu drugu nošnju. Koji unatoč visokim temperaturama nije odustao, nego je znojem natopio dijelove nošnje, odlučujući time dati svoj doprinos postojanju, tradiciji, zahvali, ljubavi prema svome.

Kruh – dar Svevišnjega

Vrhunac slavlja *Dužijance* započeo je ispraćajem bandaša **Slađana Bošnjaka** i bandašice **Lucije Ivanković Radaković** iz crkve sv. Roka u Subotici, koja se smatra kolijevkom *Dužijance*. Povorka, koju su uz spomenute činili bandaši i bandašice seoskih *dužijanci*, te njihovi pratioci i konjanici dočekana je ispred katedrale sv. Terezije Avilske gdje je započelo svečano misno slavlje zahvale Bogu i pohvale čovjeku.

Misno slavlje predvodio je biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas**, koji je ove godine prvi puta na *Dužijanci* u ulozi biskupa, u zajedništvu s brojnim svećenicima ove biskupije.

Kako je rekao, prigoda je ovo za razmatranje o našem kruhu svagdanjem kao i o nebeskom kruhu. I jedno i drugo, kako je rekao, dar je Svevišnjega. Znak i izraz Njegovе ljubavi, milosrđa i providnosti. »Svi mi dobro znamo što je kruh. Osnovna je hrana za većinu ljudi. Čovjek ga uvijek jede i nikad mu ne dojadi. Isus kaže za sebe da je kruh, a to znači da nam je potreban u našem životu, kao i što nam je i običan kruh potreban u ishrani. I ne samo to, Isus je živi kruh koji je s neba sišao. Izbor je obavio sam naš Spasitelj. Koliko puta se samo u evanđelju susrećemo s tom stvarnošću kruha. Prolazeći u proljeće kroz žitna polja Isus u njima gleda naraštaje ljudi koji čekaju radnike u Kraljevstvu nebeskom. 'Žetva je velika, a radnika malo'. Dva puta On umnaža kruh za mnoštvo. Govori o mrvicama kruha koje padaju sa stola bogataša, a ne dolaze do gladnih usta siromašnog Lazara. Govori o kruhu, kojega ima dovoljno i u izobilju u očinskoj kući, čega se prisjeća izgubljeni sin koji je otišao u tuđinu i to u njemu rađa nostalgiju za ocem. Kraljevstvo nebesko uspoređuje se kao kada žena uzme kvasac i zamijesi ga s tri mjere brašna dok sve ne uskisne. Napokon, Isus nam govori o samom sebi kao pšeničnom zrnu koje mora umrijeti.

Zašto ta posebna naklonost prema stvorenju kruha? Vjerojatno je Isus htio ljude pripremiti da ga jednog dana prepoznaju u kruhu njegove euharistije. Kao da je On sam u posljednjim godinama s ljubavlju pripremio posudu za posvećivanje hostija u kojoj će se čuvati Njegovo tijelo», rekao je među ostalim biskup u homiliji.

Bandaški par Slađan i Lucija prinijeli su na oltar krunu, kruh i žitni vijenac koji predstavljaju simbole *Dužijance*, dok su mladi u nošnji prinijeli prikazne darove i plodove zemlje u znak zahvalnosti Bogu.

Svečanosti slavlja pridonio je i Katedralni zbor *Albe Vidaković* pod ravnanjem mo. **Miroslava Stantića**, a osobit dojam je ostavila takozvana himna *Dužijance – Blagoslovljena ova zemlja naša*.

Nakon mise uslijedila je svečana povorka kroz grad u kojoj je sudjelovalo nekoliko stotina djece, mladih i odraslih koji su obučeni u nošnju dali doprinos očuvanju ove stoljetne manifestacije.

Povorka i predaja kruha

Kako nalaže tradicija, prvi u povorci je uvijek konjanik koji nosi barjak *Dužijance* i njegov dolazak označuje da je »dužijanac na našem salašu«. Redali su se konjanici, simboli *Dužijance*: velika žitna kruna, te potom i veliki klas. Zatim djeca iz vrtića *Marija Petković – Sunčica* i *Biser*, te *kraljice*, risari i risaruše, *ručконоше* i *vodonoše*, Radna skupina *Moba* iz Županje, djeca i mladi koji su pucali bičem, pa se cijeli grad orio dok su pucali *švigari*.

Potom su slijedila kulturno-umjetnička društva, poni konji koji su bili prava atrakcija, te mladi iz HKC-a *Bunjevačko kolo* koji su uz radnu i svečanu bunjevačku nošnju prikazali i nekoliko običaja: *rakijare*, *polivače*, djevojke u *šlingu* su nosile simbole – kruh i snop žita, dok su *cure* u bjelini predstavljale nekadašnje Katoličko divojačko društvo koje je imalo veliku i značajnu ulogu u pokretanju *Dužijance* koju danas poznajemo. Odmah iza njih išli su i *čuvari Božjeg groba* koji su predstavljali nekadašnje Momačko društvo, a tu su bili i gajdaš i brojna unikatna nošnja. Nakon seoskih bandaša i bandašica, te pratioca koji su izabrani u petak, na trg su pristigli i mali bandaš **Marko Mamužić** i mala bandašica **Anastazija Dulić** koje je na trg doveo najmlađi kočijaš **David Tikvicki**.

Posljednji na trg pristigli su bandaš i bandašica, koje su dočekali domaćini na improviziranom salašu. U ulozi domaćina našli su se **Zoltan Sič** i **Jasna Kujundžić**, te

u ulozi majke i dide **Vlatko i Marija Vidaković**. Bandaš je domaćinu obznanio da je ris gotov, a bandašica je predala kruh pomoćniku gradonačelnika Subotice **Srđanu Samardžiću**.

U svom govoru Samardžić je rekao kako je *Dužijanca* svojim značajem premašila lokalne okvire i postala mnogo više od narodnog običaja.

»Jedan od brendova našeg grada koji ima svoju povijest, svoju vrijednost, svoje bogatstvo, duhovnost, religioznost... *Dužijanca* je svetkovina koja ispunjava jednu od najznačajnijih poruka, što je čuvanje identiteta naroda s ovih prostora. Činjenica je također da i manifestacije koje se prepliću na relaciji seosko – gradsko, svjetovno – duhovno, tradicionalno – suvremeno predstavljaju nsvakidašnji kulturni projekt, pokretni tehnološki i tehnički muzej. *Dužijanca* simbolično sadrži i najznačajnije osobine življenja Subotice, kako je netko već rekao da poput klasa žita u sebi čuva identitete svih njenih građana, bez obzira na njihovu vjeroispovijest ili nacionalnu pripadnost«, rekao je među ostalim Samardžić.

Ovom prigodom, prvi puta na *Dužijanci* nazočnima se obratila i saborska zastupnica u Hrvatskom saboru i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, koja je obraćajući se svima s »poštovani« spomenula risare bez kojih kruha ne bi bilo, potomke onih koji su prije 114 godina pokrenuli *Dužijancu*, sve one koji zahvaljuju Bogu za darove, radnike iza kulisa, Grad Suboticu koja u svojoj arhitekturi i građevinama ima urezano klasje žita, pripadnike drugih zajednica koji poštuju Bunjevce Hrvate.

»Poštovane kolege saborski zastupnici koji ste danas vraćeni s granice i niste mogli doći na *Dužijancu*, poštovani svi vi koji ćete učiniti da ovo bude posljednji put da se takvo što dogodi i da će želja za istinskim pomirenjem srpskog i hrvatskog naroda konačno doći iz dubine svakog od nas. Poštovana zemljo u kojoj su Bunjevci Hrvati rođeni, poštovana Matico koja činiš napore da se naš trag na ovim prostorima ne zatre, poštovani vi koji ćete učiniti da ova velebna manifestacija bude na listi nematerijalne kulturne baštine Republike Srbije, poštovani Bunjevci

koji duboko u sebi osjećate svoje podrijetlo, poštovani vi koji ste spremni svoju radost dijeliti s drugima, dobro nam došli. Neka naša zahvala Bogu za darove nikad ne presuši. Neka živi naša *Dužijanca* i neka je blagoslovljeno svako zrno koje predaje svoje postojanje zarad zajedničkog nam i jedinog kruha«, rekla je Vojnić.

Cijelu povorku glazbeno je pratio ansambl *Hajo*, a kada su zasvirali *Veliko bačko kolo*, svi sudionici u nošnji na bini i središnjem trgu uhvatili su se u kolo i zaigrali, bez obzira na nošnju, nacionalnu ili vjersku pripadnost.

U predvečerje istog dana bandaš i bandašica su posjetili i grob svećenika **Blaška Rajića**, a središnja proslava *Dužijance* završena je navečer *Bandašicinim kolom* na gradskom trgu u Subotici.

Risarska, folklorna i tamburaška večer

Subota je bila rezervirana za *Svečanu Večernju* koja je kao duhovna priprava održana u subotičkoj katedrali, a nakon toga risari i risaruše okupili su se oko spomenika *Risaru* u središtu grada gdje su, kao i na spomen bisti svećenika Blaška Rajića, stavili ispleteni vijenac od žita.

Nakon *Skupštine risara* i scenskog prikaza pogodbje, kada su se domaćin u čijoj se ulozi našao Zoltan Sič i

predvodnik (bandaš) kojeg je predstavljao **Marinko Kujundžić** ovogodišnji pobjednik na *Takmičenju risara* uspješno dogovorili oko posla – *risa* (ručno rađena žetva), uslijedila je folklorna večer.

Nastupili su KUD *Mladost 1947*. Subotica, FA *Sunce* Subotica, *Mórahalm Néptánc Egyesület* iz Mórahaloma (Mađarska), FA *Zagreb-Markovac* iz Zagreba (Hrvatska), HKPD *Matija Gubec* Tavankut i HKC *Bunjevačko kolo* Subotica. Redale su se koreografije, pjesme i plesovi iz cijele regije, a brojna publika je dvoipolsatni program budno pratila.

Središnja proslava 114. *Dužijance* započela je u petak, 9. kolovoza, onako kako i priliči slavlju i zahvali – s tamburašima. U okviru *Tamburaške večeri* katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** predstavio je ovogodišnje predvoditelje bandaša Slađana Bošnjaka i bandašicu Luciju Ivanković Radaković. Tijekom večeri izabrani su i njihovi pratitelji, a titulu *najlipšeg* para ponijeli su **Martina Vojnić Tunić** i **Mario Gunić**, prvi pratioci bili su **Jelena Šarčević** i **Marko Baki**, dok su drugi pratioci **Milica Tikvicki** i **Andrija Matković**.

Također, iste večeri uručene su i nagrade aranžerima izloga koji krasi grad Suboticu. Prvu nagradu primile su **Vesna Čović** i **Helena Štrbo**, drugo je pripalo **Stevanu Siću**, a treće **Zorici** i **Ivici Ivkoviću**.

U cjelovečernjem programu publika je imala prilike slušati *Kaptolački tamburaški orkestar* iz Kaptola (Hrvatska), ansambl *Ruže*, ansambl *Amanet*, orkestar OKUD-a *Mladost*, tamburaški sastav *Misija* iz Pečuha (Mađarska), te s njima i vokalnog solista **Marka Križanovića**.

Osvrt na gotov posao

Organizacija *Dužijance* je veliki posao koji zahtijeva i veliki broj ljudi koji će raditi, no kako je rekao direktor UBH-a *Dužijanca* **Marinko Piuković** nije to uvijek baš tako.

»Moram naglasiti da smo zadovoljni ovogodišnjom *Dužijancom* i da se za nju pobrinuo ne tako veliki broj ljudi. Ako pogledamo da su pripreme skoro pola godine, činjenica je da kroz taj period puno ljudi prođe i odradi svoj dio posla na raznim poljima. Ono što nam je, ako tako mogu reći, problem jeste sam finiš – središnja proslava koja zahtijeva puno posla, a ima, rekao bih, malo

ljudi. Tu je svega dvadesetak aktivnih ljudi koji 'ginu' za *Dužijancu*«, ističe **Piuković** i pojašnjava kako je *Dužijanca* otvorena za suradnju i uvijek su dobro došli oni koji žele pomoći kako u organizaciji, tako i oko same povorke.

»Pokušavamo mlade ljude uključivati, samo ne ide lako. Imam dojam da ljudi bježe od odgovornosti. Neki puta mi zasmeta kada vidim ljude koji su nekada bili u organizaciji ili su bili bandaši, bandašice, a današnji doprinos – ništa.

Istina, treba nam i publike, ali mislim da ti ljudi mogu dati više. *Dužijanca* je zahvala svih nas i evo i sada pozivam ljude da se uključe. Da budem jasan, ovo nije kritika nego želja da se što više nas uključi, da bi bilo više ljudi koji će dati svoj doprinos i učiniti da *Dužijanca* blista u svom svojem sjaju.«

Piuković je također istaknuo novine koje su obogatile povorku.

»Trudimo se svake godine imati, rekao bih, *pokretne slike* koje oslikavaju naše bunjevačke običaje. Posljednjih nekoliko godina smo to pokrenuli i mislim da je dobro i lijepo prihvaćeno. Ove godine smo uz već postojeće imali prikaz žita i kruha. Te simbole *Dužijance* htjeli smo posebno naglasiti kroz vizualni prikaz. Uz to, cilj nam je što više tih detalja uvrstiti u sadržaj svečane povorke, s time da to ima smisla i da je interesantno vidjeti. Ono što je također važno i gdje nema mjesta samovolji jest da svi sudionici povorke prate kodeks oblačenja i da svaka nošnja bude obučena onako kako treba, jer i jedna loše obučena nošnja daje lošu sliku nas samih, ali na tome će se još raditi«, poručuje **Piuković**.

U sklopu programa *Dužijance 2024.* je još i promocija knjige **Nace Zelića** *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici – Svjedočenje* (17. kolovoza), te proštenje na Biskupijskom svetištu Gospe od suza na Bunariću, koje će biti 25. kolovoza, kada i službeno završava *Dužijanca 2024.*

Ž. V.

Josip Modić, predsjednik Sindikata građevinskih radnika Vojvodine

Službeni podaci o zaradama nisu realni, jer dio zarade poslodavci isplaćuju na ruke. Na račun minimalna zarada, a ostatak na ruke. Na žalost, radnici pristaju na to. Tek kada dobiju malu mirovinu vide da su pogriješili. Onda zbog male mirovine rade i poslije 65. godine. Tako smo imali slučaj da je na gradilištu stradao radnik od 71 godine

Tko će nam graditi i održavati zgrade i infrastrukturu?

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku u 2023. godini u Srbiji je izgrađeno više od 35.600 stanova ukupne površine 2,7 milijuna četvornih metara. Ako se ovi podaci usporede s 2015. godinom, onda je novoizgrađenih stanova za 25.000 više. Da je stanogradnja i dalje u zamahu pokazuju i podaci o izdanim građevinskim dozvolama. U svibnju 2024. izdana je 2.461 građevinska dozvola, što predstavlja povećanje od 2,4 % u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Od ukupnog broja dozvola izdanih u svibnju, 82 posto dozvola odnosi se na zgrade, a 18 posto na ostale građevine. Ako se promatraju samo zgrade, dvije trećine dozvola izdano je za stambene, a trećina za nestambene zgrade, dok se kod ostalih građevina najveći dio odnosi na cjevovode, komunikacijske i električne vodove (67 posto).

Kako je objavio Republički zavod za statistiku, od ukupnog broja stanova u novim stambenim zgradama, 15 posto stanova bit će građeno u zgradama s jednim sta-

nom, a ostatak stanova bit će građen u zgradama s tri i više stanova.

Promatrano prema područjima, najveća građevinska aktivnost očekuje se u južnobačkom području, 22 posto od predviđene vrijednosti novogradnje, zatim slijede mačvansko područje, beogradsko, srijemsko i šumadijsko.

Ukupna vrijednost izvedenih građevinskih radova u 2023. godini bila je oko šest milijardi eura. U izgradnju stanova uloženo je oko 2,4 milijarde eura. U bruto društvenom proizvodu sektor građevinarstva sudjeluje s pet posto. Zanimljive su prognoze o rastu građevinskog sektora na svjetskoj razini koje predviđaju da će globalno građevinsko tržište porasti za osam bilijuna dolara do 2030. godine, predvođeno Kinom, SAD-om i Indijom.

Prema podacima Inspektorata za rad Republike Srbije od 2019. do 2023. godine u Srbiji je stradalo 240, a teško ozlijeđeno 4.300 radnika. Oko 50 posto poginulih radnika je u građevinarstvu. Samo u 2023. godini Inspektorat

za rad izvršio je više od 1.000 inspeksijskih nadzora povodom prijavljenih ozljeda na radu, od čega je 22 bilo smrtnih, a 18 teških ozljeda sa smrtnim ishodom. Prema izvještaju Inspektorata, u 2023. godini na radu je teško ozlijeđeno 886 radnika, a 88 lakše.

Koliko radnika je uposleno u sektoru građevinarstva, ima li dovoljno kvalificirane radne snage, koliko je na gradilištima stranih radnika, kako se radi na tropskim vrućinama, neka su od pitanja na koja za *Hrvatsku riječ* odgovara predsjednik Sindikata građevinskih radnika Vojvodine Saveza samostalnih sindikata Srbije **Josip Modić**.

► **Koliko u Srbiji ima radnika uposlenih u sektoru građevinarstva i s obzirom na veliki broj gradilišta može li se reći da je taj broj radnika posljednjih godina povećan?**

U Srbiji u sektoru građevinarstva radi oko 120.000 radnika. U procesu privatizacije blizu 40.000 ljudi je u ovom sektoru ostalo bez posla, tako da se broj zaposlenih u sektoru građevinarstva smanjio na oko 68.000 građevinskih radnika. Možemo reći da je za posljednjih desetak godina broj radnika s tih 68.000 povećan na oko 120.000.

Preporuka je da se na temperaturama iznad 36 stupnjeva na otvorenom ne radi od 10 do 16 sati.

Ali kako je to preporuka, to poslodavce ni na koji način ne obvezuje. Samostalni sindikat će sada na socio-ekonomskom savjetu Vladi predložiti da se donese odredba o tome kada se način rada mora prilagoditi vanjskim temperaturama. Nadamo se da će Vlada prihvatiti naš prijedlog.

► **Koliko je među tih 120.000 onih stručnih, onih koji su školovani za posao koji rade, koliko je priučenih radnika?**

Točno ne mogu kazati, ali činjenica je da je sve manje stručnih radnika, kvalificiranih majstora. Dobri, stručni radnici otišli su na Zapad, dosta njih radi privatno na crno. Upravo nedostatak kvalificiranih radnika najveći je problem u građevinarstvu. Sada se taj nedostajući broj radnika popunjava radnicima koji dolaze iz drugih zemalja, iz Indije, Bangladeša. Oni nisu dovoljno kvalitetni i obučeni. Za razliku od radnika koji nam dolaze iz Turske, ali mi smo za njih samo zemlja u prolazu na njihovom putu ka Zapadu. Nedostatak radnika nije samo pitanje tko će nam graditi već i pitanje tko će nam održavati zgrade, infrastrukturu.

► **Škole otvaraju profile za struke iz područja građevinarstva, ali ti smjerovi obično ostaju nepopunjeni. Zašto, ako su ta zanimanja tražena, ako se uz dodatni posao može dobro zaraditi, lako otići u inozemstvo?**

To su recidivi nekih prijašnjih godina kada su mladi upisivali pravo, računarstvo i druge atraktivne smjerove.

U pravu ste: građevinski smjerovi slabo su popunjeni. U cijeloj Srbiji samo četiri učenika bila su zainteresirana za smjer armirač, pet-šest za zidara. Donekle bi se to moglo popraviti kroz dualno obrazovanje, ali se to slabo potencira. Dobar je primjer Austrije gdje se još u srednjoj školi plaća tri-četiri eura na sat kada učenik radi praktično. Kao što su nekada kod nas bili šegrti, koji su učili uz iskusne majstore, ali i dobivali plaću. Mislim da bi to dalo rezultata. Tim prije što su sada i kod nas solidne zarade i dnevnice u građevinarstvu. Znae i sami da morate zakazivati termine za majstore, naročito kada tražite kvalitetnog majstora. Dobar majstor može i ovdje zaraditi i nekoliko tisuća eura mjesečno. Nije lak posao, ali ni zarada nije mala.

► **U Hrvatskoj je u građevinarstvu 40 posto stranih radnika. Kakva je situacija u Srbiji?**

Sindikat nema točne podatke o tome, ali je procjena da je stranih radnika 30 do 40 posto. U Srbiji je više od 100.000 stranih radnika. To su službeni podaci, ali sigurno ih je i više, jer dolaze i preko raznih agencija. Nije nedostatak radnika samo problem u građevinarstvu već i u trgovini i drugim djelatnostima.

► **Osim toga što nedostaje radnika i što se taj nedostajući broj popunjava često nedovoljno stručnim radnicima iz inozemstva, što su još najveći problemi u ovom gospodarskom području?**

Uz ovo što ste rekli dodao bih još rad u ekstremnim klimatskim uvjetima.

► **Da, svjedoci smo klimatskih promjena koje otežavaju rad na otvorenom, a sektor građevinarstva je upravo takav. Iza nas je jedan tropski val, i dok razgovaramo temperatura vani je blizu 40 stupnjeva. To znači da je na nekom otvorenom, betonskom gradilištu i nekoliko stupnjeva iznad toga. Postoji li negdje u zakonu definirano koja je to temperatura kada poslodavac mora prekinuti rad na otvorenom?**

Postoji samo preporuka Vlade Srbije još iz 2007. godine. Preporuka je da se na temperaturama iznad 36 stupnjeva na otvorenom ne radi od 10 do 16 sati. Ali kako je to preporuka, to poslodavce ni na koji način ne obvezuje. Samostalni sindikat će sada na socio-ekonomskom savjetu Vladi predložiti da se donese odredba o tome kada se način rada mora prilagoditi vanjskim temperaturama. Nadamo se da će Vlada prihvatiti naš prijedlog.

► **Bez obzira na to što je sve još uvijek na razini preporuka, jesu li poslodavci ovoga ljeta uvažavali ekstremne uvjete rada i omogućavali radnicima da ne rade u razdobljima najvećih vrućina?**

Rekao bih da je šaroliko, ovisno od poslodavca. No, kako dobrih i kvalificiranih radnika fali poslodavci se trude sačuvati ih, pa i vode računa o uvjetima u kojima rade, pa se posao koji može radi unutra ili se, ako se mora raditi vani, organizira više grupa koje se mijenjaju. Ali ima i gradilišta na kojima se bez promjena radi i na 40 stupnjeva.

► **Majstori u građevinskim strukama su traženi, oni koji rade privatno imaju solidne prihode, jer cijene**

ne njihovih usluga nisu male. A onda s druge strane imamo podatak da su zarade u građevinarstvu 15 posto manje od prosjeka. Kako?

Dobar majstor može dnevno zaraditi i 100 eura i jasno je da službeni podaci o zaradama nisu realni, jer dio zarade poslodavci isplaćuju na ruke. Na račun minimalna zarada, a ostatak na ruke. Na žalost, radnici pristaju na to. Tek kada dobiju malu mirovinu vide da su pogriješili. Onda zbog male mirovine rade i poslije 65. godine. Tako smo imali slučaj da je na gradilištu stradao radnik od 71 godine.

► **Koliko je na gradilištima radnika koji su po godinama za mirovinu, a ne za opasne poslove?**

Nije to pojava samo u građevinarstvu već i u drugim područjima. Jeste to veliki problem, ali poslodavci ne mogu naći radnike i onda na ta mjesta dolaze umirovljenici.

► **Sigurnosne mjere, akt o procjeni rizika, osoba zadužena za sigurnost i zdravlje na radu obveze su poslodavca. Koliko ih poštuju, kakva je kaznena politika i provodi li se ona?**

Često se dogodi da se akt o procjeni rizika napravi samo da bi se imao ako dođe inspekcija, a da uopće nije prilagođen radnom mjestu. Za razliku od industrije građevinskog materijala gdje se više vodi računa prije svega zahvaljujući velikim stranim kompanijama koje su ušle u taj sektor, kao što je recimo Nexse grupa iz Hrvatske.

► **Kakva je kaznena politika?**

Predviđena maksimalna kazna je do dva milijuna dinara, ali nije nam poznato da je netko kažnjen, da je netko završio u zatvoru, da je neko gradilište zatvoreno na duže vrijeme. Može inspekcija napraviti prijave, ali zakazalo je sudstvo koje ne propisuje maksimalne kazne. Djelovalo bi to i preventivno. Kronično imamo nedostatak inspektora za rad. Prema sadašnjem broju inspektora, na jednog dolazi 1.700 privrednih subjekata. Tako da rade po pozivu, a na preventivno.

► **Kazete idu po pozivu. Tko može podnijeti prijavu inspekciji rada? Radnik? Sindikat? Zbog čega se najviše podnose prijave?**

Može svatko, prijava može biti i anonimna i može se podnijeti inspekciji i sindikatu. Rijetko se radnici žale na uvjete rada, žalbe su obično na zakidanje na godišnjim odmorima, na isplatama zarada. Kao sindikat mi uvijek savjetujemo radnike da ne rade kod takvih poslodavaca, već da traže poslodavce koji će im osigurati korektne uvjete rada i plaće.

► **Koliko radnici inzistiraju na sigurnosnim mjerama? Koliko uopće znaju što ih sve može zaštititi na gradilištima?**

Ima radnika koji poštuju sve mjere i tako štite sebe, ali ima onih koji su tu neoprezni, nehajni. Ne nose zaštitne kacige, ne vezuju se pri opasnim poslovima gdje postoji opasnost od pada s visine. I onda se događaju padovi s ozljedama ili čak smrtnim slučajevima.

► **Podaci o broju poginulih i ozlijeđenih radnika su zabrinjavajući. Od 2019. do 2023. godine smrtno je stradalo 240 radnika. Polovina njih radila je u sektoru građevinarstva. Koliko je prošle godine poginulo radnika?**

U svijetu godišnje na radnom mjestu premine tri milijuna ljudi. Više od 300.000 premine od posljedica ozljeda na radnim mjestima. Do 2025. godine od posljedica klimatskih promjena 250.000 ljudi preminut će na svom radnom mjestu. To su zabrinjavajući podaci i mora se raditi na preventivnim mjerama.

Prošle godine poginula su 42 radnika, a prethodnih godina to je bilo i oko 70. Ove godine na radnom mjestu poginulo je 29 ljudi, polovina njih radila je u sektoru građevinarstva. U tu statistiku poginulih radnika ne ulaze rudari i uposleni u vojsci i policiji.

► **Što su uzroci nesreća u kojima stradaju radnici?**

Na žalost, često i neopreznost samih radnika. Često su previše sigurni u sebe, a dovoljna je samo sekunda neopreznosti da dođe do ozljeda i smrtnih slučajeva.

► **Kazete neopreznost radnika. Nedostaje li onda njihova obuka? Tko bi to trebao raditi, poslodavac, sindikati, inspekcija?**

Naravno da nedostaje. Ne bi trebala to biti samo obveza poslodavaca, već bi puno pomogla jedna velika kampanja. Preko sindikalnih aktivista u poduzećima pokušavamo osvijestiti radnike o značaju zaštite na radu i o tome da moraju voditi računa o svojoj sigurnosti. Razgovaramo s poslodavcima kojima je također u interesu da se nesreće ne događaju. Tamo gdje postoji sindikat ne znam je li posljednjih godina jedan radnik izgubio život.

► Spomenuli ste značaj sindikata, ali čini se da od privatizacije sindikati nisu dobrodošli u poduzeća, da se čak na sve moguće načine pokušava spriječiti njihovo osnivanje, čak i u kompanijama koje dolaze iz razvijenih država gdje postoje jake sindikalne organizacije.

Rekao bih da se to ipak mijenja, napose kod ozbiljnih kompanija koje se žele pokazati socijalno odgovornim. U prilog nam ide i to što je socijalni dijalog predviđen u jednom od klastera koje ćemo otvoriti u pregovorima s Europskom unijom. Socijalni dijalog bit će značajna mogućnost sindikalnog organiziranja.

► Kažete socijalni dijalog jedna je od obveza koja nas čeka na putu k EU. Nije li onda paradoks da sindikati nisu dobrodošli ni u kompanijama koje su u Srbiji otvorile tvrtke koje dolaze iz Europske unije?

To mnogo ovisi koga oni postavljaju u menadžment. U industriji građevinskog materijala mogu reći da su iskustva pozitivna. Ne mogu govoriti o drugim sektorima, kod investitora koji su došli iz drugih krajeva svijeta, kao što je korejska kompanija *Jura*. S većinom poslodavaca imamo korektnu suradnju, naročito s

kompanijama koje imaju jake sindikalne organizacije iz matičnih država.

► Koliko je sindikalna organiziranost važna za zaštitu radnika i koliko poslodavci imaju svijest da su sindikati njima partneri, a ne protivnici?

Gdje poslodavci shvaćaju važnost sindikata manje je ozljeda na radu, postoji socijalni dijalog, ulaganje u radnike kroz recimo banjski oporavak.

► Srbija je prije više od godinu dana usvojila novi Zakon o sigurnosti i zdravlju na radu. Može li se govoriti o efektima tog novog Zakona?

Na kraju godine imat ćemo podatke kako je prošla godina i onda ćemo moći govoriti kakvi su efekti novog Zakona. Između ostalog, kazne su dvostruko veće, inspekcija je dobila veće ovlasti pa može zatvoriti gradilišta na duži period nego što je to bilo u prethodnom zakonu. Po novom Zakonu i radnik može biti kažnjen ako ne nosi zaštitnu opremu, ako radi neprijavljen. To se u nekim drugim zemljama, recimo u Sloveniji, već primjenjuje. Ako radnik plati kaznu što ne nosi kacigu ili drugu zaštitnu opremu, vjerojatno će drugi puta dobro razmisliti isplati li mu se ili ne raditi bez opreme.

Demokratska zajednica Hrvata

Mjesec dana rada u Skupštini grada Subotice

Demokratska zajednica Hrvata izdala je priopćenje u kojem je, kako navode, podnijela građanima Subotice izvještaj o svom jednomjesečnom radu u Skupštini grada Subotice.

»U suradnji s ostalim oporbenim vijećnicima ukazivali smo na sve propuste u poštovanju skupštinskih procedura, skupštinskog Poslovnika o radu te o korektnosti obraćanja vijećnika većine prema oporbi; aktivno smo argumentirano kritizirali kadrovska rješenja vladajuće koalicije, a posebno u slučaju dodjele zvanja *Počasni građanin*; posebno smo se zalagali za stavljanje u fokus razvoj seoskih područja, osobito onih u kojima Hrvati čine značajan dio stanovništva (Žednik, Đurđin, Tavankut, Mirgeš...). Dosadašnji strateški dokumenti u svezi razvoja poljoprivrede marginaliziraju ruralni razvoj kao izuzetno važan, cjelovit faktor i razvoja poljoprivrede; smatrali smo da je od uvođenja solarnih panela, premda važan segment zelene tranzicije, u ovom momentu manji prioritet u odnosu na nedostatak komunalne (a osobito vodovodne) infrastrukture u Tavankutu i ostalim selima. Od zamjenice gradonačelnika **Csille Góli** dobili smo 'uživo' obećanje kako je projekt magistralnog vodovoda Subotica – Tavankut završen, i kako je rad na realizaciji istog u tijeku. Inzistirat ćemo na što hitnijem rješenju, budući da

dobar dio kopanih bunara sve češće presušuje (visoke temperature, vrlo malo padalina – što postaje jasan trend u budućnosti); postavili smo vijećničko pitanje – kada će biti izgrađene pristupne prometnice na dijelu ceste Mirgeš – Subotica, a za izlazak na Y krak obilaznice oko Subotice (mogućnost dolaska na granični prijelaz Kelebija, kao i autocestu Subotica – Niš)«, navodi u svom priopćenju DZH.

Također dodaje kako kao stranka koja istinski (a ne samo deklarativno) vjeruje u mogućnost veoma dobrih odnosa susjeda Hrvatske i Srbije »vjerujemo da bi bilo veoma korisno kada bi i Hrvatska (u suradnji sa Srbijom, naravno), pomogla razvoj komunalne infrastrukture u selima gdje žive naši sunarodnjaci«.

»Takvi primjeri podrške razvoju infrastrukture svojim sunarodnjacima u susjednim zemljama postoje, a dobar primjer su konkretni koraci koje poduzima baš Srbija. Osim toga, unazad nekoliko godina smo predlagali i podršku poduzetnicima naše zajednice, kao i rad na osnivanju Sveučilišta u Subotici, gdje bi Hrvatska, kao i EU mogli imati značajnu ulogu u kreiranju Centra europskih studija s različitim programima master i doktorskih studija«, stoji u priopćenju Demokratske zajednice Hrvata.

Mario Kanaet, novinar, snimatelj, fotoreporter

Reporterski nerv kaljen u poznatim medijskim kućama

»Nekada, ako ste bili novinar, bili ste novinar; ako ste bili snimatelj, bili ste snimatelj, a danas često jedan čovjek odradi i novinarski posao i snima, montira na terenu, šalje linkovima ili preko satelita. Znači, danas ljudi moraju imati puno više tehničkih znanja da bi uopće opstali u ovom poslu«, kaže Mario Kanaet

Mario Kanaet rođen je u Somboru, a ratne 90. razlog su što se s obitelji preselio u Osijek. Bila je 1992. godina kada je Mario na polugođu četvrtog razreda napustio gimnaziju i svoj rodni grad.

U Osijeku je završio srednju školu, upisao studij prava, ali se zarazio novinarstvom. I tu je i ostao. Više od 20 godina. U njegovom životopisu su RTL, *Al Jazeera*, suradnja s poznatim novinarima, izvještavanja iz ratom zahvaćenih područja. Sada otvara novo poglavlje u svom životu, u koje ulazi s istim žarom s kojim je radio i sve dosadašnje poslove. Za povratak u Sombor trebalo mu je 11 godina, ali sada su ti dolasci češći.

S kamerom po svijetu

Paralelno sa studijama na Pravnom fakultetu u Osijeku Mario je odlučio prijaviti se na oglas i već 1994. godine dobio je posao u novinama. Tu je bio početak, a onda su se Mariu samo otvarale nove mogućnosti. Prvo *Slavonska televizija*, gdje je bio i voditelj i novinar.

»Krajem 2000. preselio sam se u Zagreb i počeo raditi na HRT-u za *Glamour cafe* **Siniše Svilana**. Znali smo se iz novinarskih krugova i on mi je rekao 'ako dođeš u Zagreb, javi mi se'. I ja sam mu se javio i tako je počela naša suradnja. Počeo sam kao novinar, ali vrlo brzo sam stao iza kamere jer je ideja bila postići novi stil snimanja, a ja sam MTV generacija i meni su ti brzi kadrovi bili bliski. Krenula su putovanja, Amerika, Afrika, Europa... Tri i pol godine je trajala ta epizoda mog života«, kaže Mario.

Novi izazov bio je dolazak RTL televizije u Hrvatsku. Radio je reportaže, bio snimatelj, obišao je Karibe, Fidži, pola svijeta kako kaže. Ali to poglavlje Mario je zatvorio nakon četiri godine i 2008. javio se na oglas portala *24 sata*.

»Htjeli su pokrenuti te 2008. godine internetsku televiziju. Meni je to izgledalo zanimljivo, javio sam se na oglas i odmah sam bio primljen. Bio sam glavni urednik i projekt menadžer te televizije. Kada je došla *Al Jazeera* nisam imao dileme, to je puno jača televizija, pa sam se prijavio za posao. Bila je to 2011. godina. Postao sam tada direktor zagrebačkog dopisništva *Al Jazeera Balkans*. Međutim, direktorska funkcija svodila se samo na papirologiju, na isplate, uplate, nabave i, da budem iskren, meni je to bilo dosadno. U dogovoru s njima prešao sam na kameru i radio sam na satelitima, kamerama, bio ratni reporter«, kaže Mario. Nakon 12

godina zasitio se i tog posla, dao je otkaz i u fazi je osnivanja vlastite produkcije koja bi se više bavila snimanjem filmova, video projektima. Kaže, veseli ga novi posao, jedna je to nova faza u životu koja uključuje brža snimanja, linkove, kako kaže, nešto puno modernije u odnosu na klasičnu televiziju.

»Od '94. do danas sve je postalo deset puta brže. Tržište to diktira, nadmetanje među medijskim kućama, a i tehnologija je to omogućila. Jedna od najvećih razlika je multitasking. Nekada, ako ste bili novinar, bili ste novinar; ako ste bili snimatelj, bili ste snimatelj, a danas često jedan čovjek odradi i novinarski posao i snima, montira na terenu, šalje linkovima ili preko satelita. Znači, danas ljudi moraju imati puno više tehničkih znanja da bi uopće opstali u ovom poslu. Bilo je nas koji su bili vizionari i takav pristup radu imali smo još prije 20 godina«, kaže Mario.

Nova, suvremenija oprema omogućuje da se sve brže i jednostavnije uradi, ali kako Mario kaže, onaj koji ne zna snimati ozbiljnijom, starom opremom, neće znati ni novom.

»Posljedica toga je da pada kvaliteta. Često vidim i kadrove i rezove montažne, pristup temi sve što bi se do prije 20-30 godina, govorim zanatski, ne ideološki ili po-

Na ratištu u Ukrajini

litički, smatralo greškom i ne bi išlo u program. Danas je tolerancija puno veća. Meni kao profesionalcu to je loše, jer ja jednostavno volim da ono što vidim bude stručno urađeno, vizualno posloženo kako treba», kaže Kanaet.

Na pitanje što mu je posao koji radi donio Mario bez razmišljanja kaže – širinu pogleda.

»Kada putujete, vidici vam se šire, postajete građanin svijeta. A biti građanin svijeta eliminira vam isključivost, prevrtljivost, nacionalizam i druge izme. **Mate Parlov**, prvak svijeta u boksu, rekao je 'pa kako ja da budem nacionalist? – ja sam prvak svijeta«, kaže Mario koji je s kamerom u ruci obišao veći dio svijeta.

Dva puta bio je i u Ukrajini, 2014. i 2022. godine.

»U tim ratnim situacijama upoznate sebe i znate koje su vam granice. To je ona dobra strana. Loša je što vidite

puno nesreće i ako ste imalo normalan čovjek to vas pogodi«, kaže Mario.

Ukrajina 2014. godine bila mu je prvo ratno područje u kojem je snimao, 2015. snimao je na granici Sirije, Turske i Iraka kada je bila velika kriza s ISIL-om.

»Bili smo na samoj granici i doslovno smo gledali kako pucaju jedni na druge. Nakon tog sam malo pauzirao od ratnih snimanja i onda sam 2022. dva puta po dva tjedna bio u Ukrajini. Na to što vas čeka u ratom zahvaćenim područjima nitko vas ne može pripremiti. Nitko vas ne može pripremiti na to da vam netko može uperiti pušku u glavu, a vi ste samo došli raditi svoj posao. Bilo je vrlo opasnih situacija, ali mislim da sam reagirao hladnokrvno, profesionalno; izvukli smo se iz svih neprilika razgovorom. Socijalna inteligencija je jako bitna. Ako s druge strane nije patološki ubojica, vi imate šanse riješiti problem.

Ali jako je teško gledati patnju, stradanja ljudi. Natjera vas na razmišljanje, a iz toga možete izaći ili zadovoljni spoznajom da ste saznali nešto o životu i svijetu, a može vas sve to pogoditi i stvoriti posttraumatski stresni poremećaj. Nakon tih iskustava sve sam dobro izanalizirao i shvatio sam ono što sam negdje već i znao: da svijet nije idealan i na žalost zla će uvijek biti«, kaže Mario.

»Ne striljajte – mi žurnjalisti«

Kako posao u ratnim područjima raditi dobro, kako odoljeti da se zbog dobrog kadra ne ugrozi vlastiti život ili ne ugrozi ekipa s kojom se radi? »Ako ste profesionalac, svoj život često stavljate u drugi plan. To naravno ne znači da ćete trčati na svaki metak. Nikada nisam težio nekom senzacionalizmu, ali moj profesionalni standard me je tjerao da prenesem događaj, što je moj posao. Znalo se dogoditi da malo istrčimo. Srećom, mi smo, kao i druge svjetske kuće, imali ekipu profesionalaca koja je brinula o našoj sigurnosti, tako da sam uvijek imao pokrivenu leđa. Nije bila rijetkost da taj čovjek skoči na mene, da završimo u prašini i onda vidim da tenk, koga uopće nisam vidio jer sam snimao nešto na drugoj strani, prođe pored mene. Teško je napraviti balans i kadar je često bitniji, ali samo zato što tog trenutka niste svjesni da vam život može biti ugrožen. Radite svoj posao, za njega ste plaćeni, volite ga, novinarstvo je strast. Često ste na izvoru događaja koji će obilježiti jedan dio povijesti i tu priliku ne propustate. Možda zato i ima dosta poginulih novinara u ratnim područjima«, kaže Mario.

Na teren u ratna područja ide se s ekipom koja je organizirana kao mala vojska, naoružana kamerama i željom da se prenese slika i priča.

Snimatelj Gorana Milića

Mario je surađivao s poznatim hrvatskim novinarima, a jedan od njih je **Goran Milić** s kojim je radio još 2003. godine.

»Radio sam u *Glamour cafeu* kada je Goran Milić došao kod **Siniše Svilana** i pitao 'hoćeš mi posuditi onog malog što brzo radi?'. Dogovorili smo se i ja sam snimio prvi serijal njegovih putopisa. Kada sam bio na *Al Jazeera*, Goran Milić bio je direktor programa«, kaže Mario.

Sjedište Al Jazeera u Dohi

»Imao sam sreću da sam radio s vrhunskim profesionalcima na tom terenu. To su **Ivan Čorkalo** i **Mirjana Hrga**, vrhunski profesionalci, ljudi koji brinu i za sebe i za druge, takav sam i ja i onda imate stabilan i čvrst tim«, pojašnjava Mario pravila rada i preživljavanja u ratnim uvjetima.

U rizična područja ne odlazi se bez pripreme, poznavanja osnova jezika, običaja.

»Prvo što smo naučili kada smo odlazili u Ukrajinu bilo je 'ne striljajte – mi žurnalisti'. To sada izgleda i duhovito, ali može vam spasiti život. Meni se dogodilo na Krimu da sam izašao iz kombija i počeo snimati i kako su bila zatamnjena stakla nisam dobro vidio van i doslovce sam izašao pred tri ruska vojnika koji su u mene uperili puške, a iza njih je bila postrojena cijela brigada tenkova i kamiona. Oni su digli puške, a ja sam viknuo 'ne striljajte – mi žurnalisti' i oni su samo spustili puške«, prepričava Mario samo jednu od situacija u kojoj se i život mogao izgubiti.

Kaže, najopasnije je bilo kada je s kolegicom Mirjanom Hrga skoro mogao poginuti. Spasio ih je čovjek iz njihovog osiguranja kome je posao da prvi pogine.

»Puške su bile uperene u naš kombi i čovjek iz našeg osiguranja samo je iskočio i oni su puške skrenuli prema njemu i sve se nekako smirilo, ali da on nije iskočio iz kombija, oni bi nas izrešetali. Bili su to Rusi pobunjenici, 2014. godine u gradu Slavljansk u Donjeckoj oblasti«, prepričava Mario svoja ratna iskustva.

Kada strast u poslu nestane, vrijeme ja za mirovinu

Mario je radio ili surađivao s više medijskih kuća, radio različite poslove, pa se čini kako je stalno u potrazi za novim izazovima.

»Ne mora to biti maraton koji se trči non-stop. Može to biti neka stanica na kojoj se napravi rezime. Ali kada strast u čovjeku nestane, mislim da je spreman za mirovinu, imao 25 ili 65 godina«, kaže Mario.

Od 2022. više ne ide na snimanja u ratna područja. Ispunio je obećanje dano sinu. Kaže, iznad profesionalnih standarda, strasti koja vuče, postoji nešto jače.

Iako je obišao veliki dio svijeta, Mariu je neostvarena želja ostao Japan. Dva puta je imao priliku tamo snimati, ali je ponuda stigla kada je već prihvatio druga snimanja.

»Nakon svih ludnica koje sam prošao u profesionalnom životu mislim da bih stao ispod neke trešnje i snimio trešnjin cvijet kako leluja na vjetru. Taj dio Japana me zanima«, kaže Mario.

Želja mu je u narednih godinu dana snimiti igrani film. Osnovna ideja i koncept filma su definirani, ostalo je da se završi scenarij i snimanje može krenuti.

»Opreme i znanja imam, puno ljudi iz ove branše koji su željni pomoći. Uradit ćemo jedan niskobudžetni, ali kvalitetan film. Trudit ću se da premijera bude u Zagrebu, a ne isključujem ni

to da film bude prikazan na Somborskom filmskom festivalu«, planovi su i želje našeg sugovornika.

Povratak u Sombor dogodio se tek 2003. godine. Kaže, nije razlog bio strah, već dinamičan život koji ga je prvo odveo u Zagreb, a kasnije zbog posla i u razne krajeve svijeta.

Slaba trojka

Profesionalno prati medije pa i one u Srbiji. Kaže, kao netko tko je živio u Srbiji, tko u Srbiji ima prijatelje i rođake, trudi se objektivno promatrati.

»Hrvatskim medijima dao bih ocjenu 7. Mislim da su profesionalni standardi nakon ulaska u EU porasli. A što se tiče Srbije dao bih trojku, zbog političke situacije i utjecaja na medije koji su nedopustivi. Kada gledam medije u Srbiji, kao da pratim program iz 90-ih. I kod nas ministri pokušavaju biti drčni, odbrusiti, ali oni u biti drhte pred novinarima kao predstavnicima javnosti. Znate i sami, jako puno ministara je smijenjeno zahvaljujući novinarima koji su otkrili afere i krađe«, kaže Mario.

»Nisam dolazio 11 godina, ali sam bio u kontaktu sa svojim prijateljima, najviše s dvojicom prijatelja iz djetinjstva. Prvo pisma, onda telefonski pozivi, pa mejlovi. Kad mi je jedan od prijatelja poslao mejl s pitanjem 'ej kad ćeš doći', rekao sam sebi: 'pa stvarno nisi bio 11 godina'. Od tada trudim se doći jednom ili dva puta godišnje, što je za mene često s obzirom na moj ritam života«, kaže Mario.

Kada je došao 2003. godine, Sombor mu se činio nekako mutan i siv. Sada mu se grad čini ljepšim i ljudi zadovoljniji.

Z. V.

Što je više kleveta i laži...

Negdje pri kraju i poprilično suzdržano Subotica se prošlog četvrtka, 8. kolovoza, pridružila skupini od pedesetak gradova i općina u Srbiji u kojima su održa(va)ni prosvjedni skupovi protiv sve glasnijih najava rudarenja litija u dolini Jadrta. Nije to ništa čudno za ovaj grad, kog pojedini mještani nazivaju »starom damom«, »uspavanom ljepoticom« i sličnim epitetima čiji je cilj što kraće i preciznije opisati karakter(e) ljudi sa sjevera Bačke: bez puno temperamenta, odnosno pomalo trom. Bilo je tako i kada su u Beogradu 1996. počeli studentski prosvjedi, i uoči 5. listopada 2000., i prije četiri-pet godina i tu se do danas ništa nije promijenilo. Netko sa strane bi vjerojatno pomislio kako Subotičani baš i nisu odveć

difamiraju, etiketiraju i blate neistomišljenike (u mrtvoj utrici *Informer* ipak prednjači) – dotle njihovim oponentima na raspolaganju i dalje stoji ulica i nada u energiju i istrajnost nezadovoljnih građana.

U tom miksu osnažene ekološke svijesti i zabrinutosti za prirodne resurse države u kojoj žive s jedne i bestijalne propagande, prozivanja i ocrnjivanja protivnika, u čistom inatu vlasti dakle, treba tražiti i motive za sramežljiv izlazak Subotičana na Trg slobode prošloga četvrtka. Ali, tih nekoliko stotina izašlih prije nešto više od tjedan dana – znaju to i lokalne i više vlasti – preko noći se mogu pretvoriti u više tisuća prosvjednika. Ovisno, naravno, o razvoju »situacije na terenu«. U tom smislu na prošlotjedni prosvjed

u Subotici može se gledati i kao na neku vrstu pokazne vježbe na koju iz tisuću i jednog razloga (Olimpijske igre, recimo) nisu izašli poslovični »spavači«, koji se kasnije prvi hvale vlastitim doprinosom u malobrojnim promjenama kojih se ovo društvo posljednjih desetljeća kao kolektiv sjeća. Ako se kojim slučajem nađete s njima i dosade vam, evo vam mogućeg rješenja: zamolite ih da vam pokažu đonove svoje obuce.

zainteresirani za ono što se događa u ostatku države, a razlozi za takvu pomisao bili bi svi od reda pogrešni: ili ih ne dotiče ono što žulja ostatak Srbije, ili je to zbog svijesti o perifernom položaju (u geografskom smislu i jeste tako) u odnosu na »centar« od kojeg se i očekuje rješavanje svih problema, ili je pak riječ o samom »izboru teme«, odnosno o tome što je »prioritet« stanovnika ovoga kraja. U prilog ovoj tvrdnji mogu ići i prosvjedi poljoprivrednika, koji su po pravilu upravo u Subotici oduvijek nailazili na plodno tlo i među prvima ovdje inicirani i održavani.

Litij? Ako ćemo iskreno, o njemu pojma nemaju ni oni koji su za njegovo rudarenje ni oni protiv. Jadar? Pa tko vas može ismijavati ako ne znate da je to rijeka kada i dojučerašnja premijerka a današnja predsjednica Skupštine Srbije **Ana Brnabić** tvrdi da je riječ o planini! Što bi onda mogao biti motiv izlaska Subotičana na ulice i prosvjedovanje protiv potencijalnog iskopavanja litija u dolini Jadrta? Odgovor je, naravno, jasan i zagovornicima i protivnicima i nekako je ovisno upravo proporcionalan o aktivnostima suprotne strane. Drugim riječima, što više jača pritisak s jedne strane, to jača i otpor one druge. Pa ipak, s velikim startnim razlikama: dok oni koji iskopavanje litija javnosti predstavljaju kao masovni ulazak u potencijalni Eldorado, na raspolaganju imaju sve poluge vlasti i sve medije s nacionalnom frekvencijom – koji poput kerbera ujedaju,

Pa ipak, kakav god ishod (i) ovih prosvjeda bio, koliko god da su oni ujedinili i lijeve i desne, već na početku vide se dvije osnovne falinge. Prva se, posebno u Subotici, tiče prirodi ovakvih skupova neprimjerenog nacionalnog naboja, napose kod određenih govornika, što u konačnici daje miks kemije, biologije, religije i povijesti, kombinacije koja kod slušatelja izaziva prvo zbunjenost, a kasnije moguće i blag osjećaj mučnine zbog pretjerivanja u emotivnim dozama. Druga se – iako na prvi pogled oni veze nemaju s tim – tiče više negoli uočljivog izostanka poljoprivrednika na prosvjedu. Ali, uzimajući u obzir njihovo uskogrudno ponašanje prema (malobrojnim) medijima koji su ih zimus pratili u trenutku kada im se činilo da su postigli dogovor s bivšom premijerkom, to je iznenađenje samo za francuske sobarice. Jer što? Pa tko će sad lupati glavu o tamo nekom litiju u dubinama zemlje kad su na njezinoj površini kukuruzi već izgorjeli i kad treba razmisliti ima li krivca za to a da to ne budu oni sami. Što se ostalih građana tiče, pa tako i Subotičana, možda će sama rijeka i do ovih krajeva donijeti jeku nekad omiljenih stihova: »Što je više kleveta i laži, Jadar nam je miliji i draži«.

Z. R.

Književna večer Katoličkog društva *Ivan Antunović*

Predstavljena *Spomenica 2 o Dužijanci u Mostaru*

»Manifestacijom Dužijanca u Mostaru željeli smo prije svega zahvaliti svojim pradjedovima koji su nas doveli na plodne bačke ravni, ali ne zato što su nas ovamo doveli nego zato što su nam predali u baštinu vjeru u Boga, vjernost Katoličkoj Crkvi i svijest da smo pripadnici hrvatskoga naroda i bunjevačkog roda«, rekao je autor knjige mons. Andrija Anišić

Na Dan obilježavanja Katoličkog društva *Ivan Antunović* u četvrtak, 8. kolovoza održana je književna večer koju ovo Društvo priređuje svake godine uoči središnje proslave *Dužijance* u Subotici. U dvorani Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* predstavljena je novoobjavljena knjiga dr. mons. **Andrije Anišića** *Spomenica 2 – Ponovni pohod Hrvata Bunjevaca u staru postojbinu, Dužijanca u Mostaru – Obnova spomen ploče iz 1933.*

O knjizi je, osim autora, govorila predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, te direktor Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* i urednik knjige **Marinko Piu-ković**.

Osim predstavljanja same monografije, oni su se prisjetili kako prošlogodišnje proslave *Dužijance u Mostaru* tako i izazovne pripreme za taj događaj te lijepih uspomena s pohoda bunjevačkih Hrvata u Mostar i Blagaj. U sklopu programa predstavljen je i kratki video film **Zvonimira Sudarevića** koji je prikazao kako je bilo na prošlogodišnjoj *Dužijanci u Mostaru*.

»Bunjevci su Hrvati«

Kako je rekla Jasna Vojnić, događaji koji su se zbili u Mostaru prošloga ljeta bili su velebitni te su bili dužni sve zapisati i ostaviti potomcima kako bi im se, dok budu čitali, »probudio isti žar koji se i u nama probudio kada smo čitali *Spomenicu 1 – pohod Bunjevaca u svoju staru postojbinu Petra Pekića* iz 1933.«.

Evocirajući uspomene na putovanje bačkih Hrvata Bunjevaca u Blagaj, na rijeku Bunu i Mostar, Vojnić je navela kako to nije bilo obično putovanje.

»Bila je to potraga za identitetom, odraz čuvanja baštine i povezivanja s korijenima koji su, unatoč razdvojenosti, preživjeli vijekove. Svjedočenje susreta, emocija i refleksija na tlu naših predaka duboko je dirnulo sve nas koji smo imali priliku pratiti ovu predivnu priču«, dio je pogovora koji je za *Spomenicu 2* napisala Vojnić.

Urednik knjige Marinko Piu-ković za *Dužijancu u Mostaru* rekao je kako je događaj koji im je »toliko prirastao srcu da će o njemu s ganućem i radošću pričati godinama«. Zahvalio je svima koji su svojim radom pridonijeli da knjiga ugleda svjetlost dana, ali i onima koji su bili dionici prošlogodišnje *Dužijance u Mostaru*.

Naveo je Piu-ković s ponosom kako je *Spomenica 2* jedna od četiri izdanja koje je tiskano u nakladi UBH-a *Dužijanca* u posljednja tri mjeseca. Osim nje, tiskana je revija *Dužijanca*, knjiga **Nace Zelića** *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici: svjedočenje te katalog izložbe »Žito i motivi poljoprivredne djelatnosti u arhitekturi Subotice«*.

Autor knjige dr. mons. Andrija Anišić govorio je o radu i procesu prikupljanja podataka za *Spomenicu 2* te važnosti posljednjeg pohoda Hrvata Bunjevaca u prapostojbinu Mostar koja je dokumentirana ovom knjigom.

Kako je rekao, ideja o knjizi rodila se pod netom otkrivenom obnovljenom pločom u Blagaju prošle godine. Za

knjigu je bilo potrebno prikupiti sve materijale o *Dužijanci u Mostaru*, govore, propovijedi odabrati fotografije, pregledati internetske izvore o ovome događaju. Kao posebno vrijedan dio *Spomenice 2* autor je istaknuo znanstvene radove koje su napisali predavači s tribine održane u to vrijeme u Mostaru *Bunjevačke grane hrvatskoga stabla u Hrvatskoj, Mađarskoj i Srbiji*.

»Manifestacijom *Dužijanica u Mostaru* željeli smo prije svega zahvaliti svojim pradjedovima koji su nas doveli na plodne bačke ravni, ali ne zato što su nas ovamo doveli nego zato što su nam predali u baštinu vjeru u Boga, vjernost Katoličkoj Crkvi i svijest da smo pripadnici hrvatskoga naroda i bunjevačkog roda. O tome svjedoči i ploča koju su u Blagaju postavili naši preci 1933. Prečesto ovdje nama spočitavaju i kažu da smo mi Bunjevci postali Hrvati nekim Titovim ukazom, a ploča je postavljena 1933! Kad se čitaju stihovi s ploče, vidi se kako početna slova stvaraju rečenicu koja glasi 'Bunjevci su Hrvati'. Nema boljeg svjedočanstva da smo mi i sada ono što su bili naši pradjedovi, što smo bili odvijeka i vjerujem do vijeka. Osim toga, ovom manifestacijom željeli smo obnoviti svoje veze sa starim krajem, sa svojom prapostojbinom i divnim ljudima, hercegovačkim Hrvatima, koji sada žive na tim prostorima. Željeli smo također upravo njima pokazati i prikazati dio onoga što mi sada živimo i njegujemo u novom kraju, a to je *Dužijanica*«, rekao je autor *Spomenice 2*.

Priznanja Ivan Antunović

Predsjednik KD-a *Ivan Antunović* preč. **Josip Štefković** uručio je priznanja koje ovo Društvo dodjeljuje svake godine istaknutim pojedincima, obiteljima i udrugama, kako je rekao, u nastojanju da inspirira, hrabri i potiče na društveni angažman i očuvanje tradicije i identiteta Hrvata u Bačkoj.

Priznanje *Ivan Antunović* za zaslužnog pojedinca dobio je prim. dr. med. **Marko Sente** iz Subotice, priznanje za brojnu obitelj pripalo je devetočlanoj obitelji **Bojana i Suza-**

ne Bako iz Đurđina, a nagrađena udruga je UBH *Dužijanica* koja ove godine slavi 10 godina postojanja.

Tijekom književne večeri nastupila je glazbenica **Lucija Vukov**, dobitnica ovogodišnjeg priznanja HNV-a *Crvena mašna* za najbolju učenicu srednjih škola.

Nazočni su mogli razgledati i izložbu radova nastalih na prošlogodišnjoj 27. Međunarodnoj likovnoj koloniji *Bunarić*. Izložbu je priredio Likovni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo*, a postavljena je u svečanoj dvorani Centra.

J. D. B.

S*pomenica 2* može se nabaviti u uredu UBH-a *Dužijanica* (Beogradska cesta 52, Subotica) po cijeni od 500 dinara.

Izložba dr. Ivana Dulića u Gradskom muzeju Subotica

Geološka bogatstva Vojvodine

»Ja sam geolog koji se bavi milijunima godina i izložba je upravo posvećena geološkom procesu koji je zabilježen ispod panonske ravnice. Po našim podacima kojima trenutno raspolažemo imamo ostatke stare nekoliko stotina milijuna godina«, kaže Dulić

U Gradskom muzeju Subotica je u suradnji sa Znanstveno-tehnološkim centrom NIS-a i prirodnjačkog odsjeka muzeja 7. kolovoza otvorena geološka izložba »Što se krije ispod ravnice?«, čiji je autor dr. **Ivan Dulić**, geolog rodom iz Bajmaka. Nakon pozdravne riječi vršiteljice dužnosti direktora Muzeja dr. **Olge Kovačev Ninkov**, izložbu su otvorili direktor Znanstveno-tehnološkog centra NIS-a **Leonid Stulov** i profesor s

je do Slovenije. Tako je otkrio geologiju, svoju sadašnju profesiju. Kao geolog istraživao je geološke profile Alpa, Dinarida, Karpatobalkanida, tisuću bušotina iskopanih u panonskom basenu... Sudjelovao je u znanstveno-istraživačkim ekspedicijama u Sibiru gdje je boravio od 2002. do 2010. godine u više navrata. Najveći dio svog profesionalnog vremena u geologiji proveo je kao regionalni geolog u istraživanju nafte i plina u područjima panonskog basena, Balkana i Sibira. Ovo

što je izloženo u Subotici je samo jedan dio njegovog životnog djela. Odlučio je izlagati u Subotici jer je rodom iz ovih krajeva, a izložba nakon Subotice ide dalje za Zrenjanin, ali moram reći kako će jedan dobar dio ovdje viđenih eksponata ostati kao dio zbirke Gradskog muzeja Subotica kao poklon dr. Ivana Dulića. Meni je jako drago što imamo priliku upoznati ovu vrstu profesije i znanosti i hvala Ivanu Duliću na tome. Nijedna izložba nije ista i nijedna do sada nije bila tako lijepa, jedinstvena i tako bogata, a to ne kažem ja – to kaže Ivan Dulić«, rekla je u svojoj uvodnoj riječi v. d. ravnateljice muzeja dr. Olga Kovačev Ninkov.

Izložbu je otvorio dr. Dejan Prelević koji je pohvalio entuzijazam prisutan oko organizacije izložbe. Ista-

kao je i kako se izložba održava u jednom trenutku koji nije najpovoljniji za ovu znanost.

»Prisutni geolozi su sigurno svjesni toga, ali mi smo došli na nekakav stup srama bez ikakvog razloga. Mi smo svi svjesni koliko je važno da održivo, praktično, svi koristimo resurse i vodimo brigu o ekologiji i okolišu. Međutim, mnogo je tih ružnih etiketa koje nam se lijepe, pogotovo kada su u pitanju primijenjene geološke znanosti. Siguran sam kako i u budućnosti korištenje resursa neće prestati, a mi se moramo navići i naučiti koristiti te resurse sa što manje štete po okolinu. Ono što Ivan radi, to je ono što se radi u geološkoj, fundamentalnoj znanosti, a to je učiti i pokušati razumjeti svijet prirode oko nas. Ivan

Rudarsko-geološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu dr. **Dejan Prelević**. Izložba će trajati do početka studenoga uz prateće programe namijenjene svim uzrastima. Nakon ovog projekta dio eksponata koji su porijeklom iz Subotice i okoline trajno će ostati u kolekciji subotičkog muzeja.

Učiti i pokušati razumjeti svijet prirode

»Dr. Ivan Dulić je rođen u Bajmaku, a djetinjstvo je proveo u Đurđinu. Studirao je u Sarajevu i Beogradu. Kao sarajevski student, planinski vodič i speleolog, boravio je na mnogim planinama i istraživao špilje od Makedoni-

je napravio jednu vremensku kapsulu koja će vas voditi od najstarijih vremena do danas i iznimno mi je zadovoljstvo otvoriti ovu izložbu», rekao je Prelević.

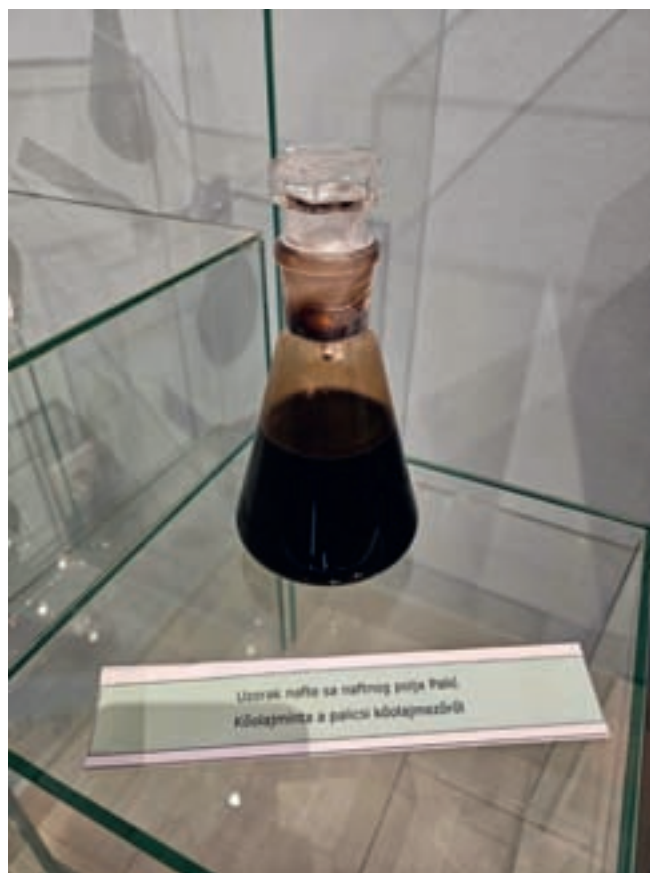
Posjetiteljima se obratio i Leonid Stulov koji je skrenuo pozornost na još jedan cilj ove izložbe.

»Osim izuzetne vrijednosti za sadašnje geologe koji mogu vidjeti na jednom mjestu sve što se događa s geologijom u ovoj regiji, dodao bih kako izložba ima još jednu dodatnu misiju, a to je privlačenje u struku, u naše geološko društvo mlađe generacije. Drago mi je što vidim mnogo djece, ova izložba bi trebala biti jedna motivacija mladima, da oni vide to, da se zainteresiraju i možda u budućnosti netko od njih postane dio geološke zajednice u Srbiji ili svijetu.«

Izložba koja je pripremana 40 godina

Ivan Dulić za izložbu kaže kako na njenom prikupljanju radi gotovo 40 godina, ali kako je to za njega kao geologa samo trenutak.

»Ja sam geolog koji se bavi milijunima godina i izložba je upravo posvećena geološkom procesu koji je zabilježen ispod panonske ravnice. Po našim podacima kojima trenutno raspolažemo imamo ostatke stare nekoliko stotina milijuna godina, imamo ostatke prastarog kopna Paleoeurope, ispratili smo kompletni razvoj Tetiskog oceana, poslije njega je nastupio period kontinentalne faze i formiranja novog kopna Europe, na njega se naslonilo Panonsko more prije nekih 16 milijuna godina koje je postojalo do prije nekih desetak milijuna godina, a naslijedili su ga jezerski, deltni, močvarni sistemi... Kasnije su došla i ledena doba koja su zabilježena na mnogim prostorima, tu je boravio i neandertalac, prvi tragovi homo sapiensa – jednostavno ovo je jedan vrlo bogat geološki historijat.

Ovdje je prikazan i jedan naftni sistem koji je vezan za sjevernu Bačku. Ovdje je otkriveno nekoliko naftnih polja, izloženi su i uzorci nafte, a ono što je interesantan podatak, ako bismo samo naftom iz Velebitskog polja napunili vagon-cisterne od 60 kubika dužina tog vlaka bila bi oko 4.500 km, odnosno taj vlak bi bio dug od Subotice do Dubajja. Tolika količina nafte je izvađena samo iz polja Velebit (kod Kanjiže). To je na primjer nešto na što bi ljudi trebali obratiti pažnju kada posjete izložbu, taj naftni sistem koji je razvijen na sjeveru Bačke», istakao je Dulić.

Treba istaći kako je Gradski muzej Subotica jedini muzej koji će dobiti na poklon dio eksponata s ove izložbe. Ivan dodaje kako ga za ovaj grad vežu mnoga lijepa sjećanja.

»Subotički sam srednjoškolac i ovih dana sam šetao gradom i moram reći kako je Subotica prelijep grad – tih i miran. Živim u nekim sredinama koje nisu baš takve i Subotica mi baš leži. Možda je dobro što sam otišao prije 50 godina kako bih postao geolog, ali nije isključeno da se neću vratiti u Suboticu«.

I. B.

»Iz našeg kijera«

Od 2005. godine kada je održan prvi *Bodrog fest*, Festival hrane i tradicije prošlo je 20 godina. Od te prve godine zna se: drugi vikend u kolovozu rezerviran je za *Bodrog fest*. Iako je ideja onih koji su osmislili festival i organizirali ga nekoliko godina bila da se prikaže sve ono što jeste bogato naslijeđe Monoštora, nekoliko godina unatrag festival, koji je imao sve uvjete biti jedinstven, počeo je ličiti na većinu drugih manifestacija. No, još uvijek ima šanse zadržati svoju posebnost, a to znači uključiti što više ljudi iz sela, pokazati na zanimljiv način bogatstvo i vještine koje čuvaju. Zato je hvalevrijedno uključivanje KUD-a Hrvata *Bodrog* koje je za *Bodrog fest* otvorilo kuću monoštorske župe.

Predsjednica *Bodroga* **Anita Đipanov Marijanović** kaže da im je poticaj bio tekst u *Hrvatskoj riječi* o prošlogodišnjem festivalu »*Bodrog fest*? Može to i bolje«.

»Šume i vode oblikovale su život Monoštoraca, što možemo vidjeti i na ovogodišnjem *Bodrog festu*. Isto tako navezanost na nacionalni identitet stvorila je bogato tradicijsko naslijeđe koje mi danas predstavljamo u dvorištu kuće časnih sestara, odnosno buduće Male matice. Odlučili smo se za jedinstvenu ponudu domaćih proizvoda koji smo nazvali *Iz našeg kijera*, kao proizvođači i promoteri naših jedinstvenih proizvoda. Kada smo razmišljali što bi to moglo biti, prva misao bila nam je voda i Dunav, tako da smo pripremili jednu košaricu sa svim sastojcima za pripremu ribljeg paprikaša, pa i sam recept na monoštorskoj ikavici. U košarici je domaće tijesto s porukom 'jesi pristavila rizance', monoštorska mljevena paprika i sok od *paradičke*«, kaže Đipanov Marijanović.

Uz to, dio *Bodrogove* ponude bilo je vino iz monoštorskih vinograda i domaći likeri pripremljeni po receptima žena iz Monoštora.

Bodrog fest bio je prilika i za izložbu fotografija *U zrcalu bečara i kraljica* koje prikazuju članove *Bodroga* u šokačkim nošnjama.

Nezaobilazni dio monoštorske kulinarske tradicije je doboš torta. Nije izvorna monoštorska slastica, ali toliko se odomaćila u Monoštoru da se ni *Bodrog fest* ne može zamisliti bez *doboške*. Prava majstorica u tome je **Ružica Marijanović** koja je za ovogodišnji festival ispekla čak pet doboški, onih pravih s 12 kora i glazurom od prženog šećera.

Prvi puta na *Bodrog festu* sudjelovalo je KUD Zora iz Piškorevaca, a članovi ove udruge za posjetitelje festivala pripremali su *taške*.

Z. V.

Gostovanje Folklornog ansambla Zagreb-Markovac

Prvi nastup u Subotici

U Bunjevačkom kolu je u ponedjeljak, 12. kolovoza održan zajednički cjelovečernji koncert FA Zagreb-Markovac iz Zagreba i izvođačkog ansambla HKC-a

Folklorni ansambl *Zagreb-Markovac*, jedan od najboljih amaterskih folklornih ansambala Grada Zagreba, osnovan je 1945. godine spajanjem dvaju folklornih ansambala – FA *Pavao Markovac* i KUD-a *Zagreb*. Zahvaljujući tome, nastavljena je tradicija očuvanja bogate hrvatske folklorne baštine. FA *Zagreb-Markovac* danas na repertoaru ima preko 60 »živućih« koreografija iz gotovo svih dijelova Hrvatske. Jedan su od malobrojnih ansambala u Hrvatskoj čiji repertoar obuhvaća i plesove Hrvata izvan Hrvatske. Gosti iz Zagreba otvorili su program pjesmama i plesovima Draganića *Dobro ljeto Bog vam daj* i pjesmama i plesovima Kalinovca *Rendajte se milo lane* moje. Autor obje koreografije je **Andrija Ivančan**, a glazbenu obradu je uradio **Zoran Jakunić**.

Na zajednički koncert ovih dvaju ansambala čekalo se četrnaest godina, inicijalno je bio planiran za 2020., no zbog izbijanja pandemije covida morao je biti odgođen.

Ovaj koncert je bio poseban i zbog jedne zajedničke članice – **Gordane Dulić** (djev. **Cvijin**), koja je od 2004. do 2013. godine nastupala za HKC *Bunjevačko kolo*, a odlaskom na studije u Zagreb i do njihovog završetka 2020. bila je članica Folklornog ansambla *Zagreb-Markovac* i tijekom večeri je nastupila s oba ansambla.

HKC *Bunjevačko kolo* je ove godine imalo 25 nastupa u Hrvatskoj i Srbiji i do konca 2024. planiraju turneju, veliki godišnji koncert i još desetak nastupa. Upravo je *Bunjevačkom kolu* pripala završnica koncerta tijekom koje su odigrali *Splet bunjevačkih plesova* po koreografiji **Marina Jaramazovića** i glazbenoj obradi **Luke Sudarevića**, kao i *Momačko nadigravanje* i *Momačko bunjevačko kolo* također autora Marina Jaramazovića i po glazbenoj obradi **Zvezdana Bašića Palkovića**. Koncert je završen zajedničkom izvedbom pjesme *Kolo igra, tamburica svira* koju je za ovu prigodu prilagodila **Ines Bajić**.

»Vjerujem kako je večerašnji koncert sve 'razgalio'. Znajući tko je sve večeras u publici i kako su tu svi veliki poznavatelji i ljubitelji folkloru, mislim kako je svima jasno

tko nam je večeras bio gost. Mislim kako bi ovakvi zajednički koncerti s renomiranim ansamblima trebali postati dio jedne nove tradicije, mada će sada nakon *Markovca* to biti teška zadaća. Hvala i *Dužijanci* koja je bila inicijator. Velika je čast i sreća što smo počašćeni ovako divnim koncertom, ovakav posjet je veoma bitan za nas, prvenstveno zbog naših mladih folklorasā da dobiju novi motiv za dalji rad, da vide kako uvijek ima prostora za napredak

i kako izgleda jedan veoma ozbiljan folklorni sastav«, rekao je na kraju večeri predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin**.

Riječi hvale za organizaciju i ukazano gostoprimstvo imao je i asistent voditelja A skupine plesača-pjevača FA *Zagreb-Markovac* **Davor Hostić**.

»Želim se zahvaliti na pozivu i gospodinu Lazaru, *Bunjevačkom kolu* i *Dužijanci*. Mislim kako je ovo jedan stvarno odličan događaj. Kao ansambl prvi put nastupamo u ovom gradu i nama se veoma svidjelo u Subotici, oduševljeni smo gradom, *Dužijancom*, ljudima i ovom prekrasnom publikom.«

Koncertu su prisustvovali i ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**, v. d. ravnateljice NIU *Hrvatska riječ* **Mirjana Trkulja**, predsjednik odbora HNV-a za kulturu **Denis Lipozenčić**, predsjednik Mladeži DSHV-a i vijećnik u Skupštini grada Subotice **Ninoslav Radak**, predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* dr. **Andrija Anišić** i predsjednik Katoličkog društva *Ivan Antunović* **Josip Štefković**.

I. B.

Naši gospodarstvenici (CXC.V.)

Lubenice nisu zrijale, već su se kuhale

Nismo mi jedini prodavali lubenice u Tavankutu, ove godine su se prodavale čak na osam mjesta ali nismo jedno drugom bili konkurencija jer mislim da smo svi uspjeli svoje prodati. To je princip koji je popularan odavno na Zapadu, da kupci dolaze na farme i kupuju svježiju hranu, direktno od proizvođača

Davor Gurinović iz Donjeg Tavankuta od malih nogu vrijeme je provodio u voćnjaku, što je utjecalo na njegovo profesionalno usmjerenje i posao kojim se bavi. Po struci zaštitar bilja, a po zanimanju savjetnik za prehranu u jednom tavankutskom poduzeću, ovaj mladić, pored posla kojim se bavi, kao stručni suradnik održava nekoliko gospodarstava te uzgaja razne kulture i na svojem.

Ove godine prvi puta posadio je i lubenice. Kaže, prije nekoliko tjedana je uzbio posljednju te je eksperimentirao i pustio ih da donesu nov rod, za sv. Roku. Ipak, Gurinović kaže kako Subotičani neće za ovaj blagdan jesti tavankutske lubenice, bar ne njegove, jer zbog jakog sunca ovih dana nisu uspjele sazrijeti, već su se, kako navodi, sku-hale.

»Pokušao sam ostaviti sadnice lubenica da donesu drugi rod, ali nije uspjelo. Ima nekih koje su dobro sazrijevale, ali ima i loših, što je recimo svaka treća i to onda ne mogu nuditi kupcima. Ovaj novi toplotni val ih je spržio. Indeks UV radijacije je 8-9, što je i za njih, kulturu koja voli sunce, prejako i njima se pod tim uvjetima plod jednostavno skuha, a list ispeče. Lubenice zbog većih vrućina jesu crvene iznutra, ali nisu zrijale postupno i zbog toga nisu tako slatke kao u prvoj turi, jer nisu nakupile šećere prirodnim sazrijevanjem«, pojašnjava Gurinović.

Prodaja na malo u Tavankutu

Ljubav prema poljoprivredi našem gospodarstveniku prenijeli su roditelji **Marinko** i **Jasminka** koji se od kraja 90-ih bave voćarstvom. Kako kaže, na želju da bude zaštitar bilja veliki utjecaj imala je jedna Tavankučanka te profesije **s kojom je u djetinjstvu provodio dosta vremena.**

Potaknut snovima iz djetinjstva, naš sugovornik je zaista završio Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu i sada, kako kaže, u svojem rodnome mjestu, na tavankutskom *pisku* uz stečeno fakultetsko znanje nastavlja obiteljski posao. Kaže, nije lako, jer se voćari posljednjih godina suočavaju s brojnim izazovima zbog kojih mnogi odustaju i vade

svoje zasade. Isto tako rješenje u drugim kulturama su pokušali i pokušavaju pronaći i Gurinovići, a ove godine u asortiman proizvoda uvrstili su i lubenice.

»Još uvijek učim kako uzgajati lubenice jer to nismo do sad imali. Puno mi je pomogao prijatelj i kolega iz Dero-nja. Zimus smo sjeli i razgovarali o troškovima ulaganja itd. Nisu mali troškovi niti za ovu kulturu; osim što svugdje mora biti razvučen sustav navodnjavanja, lubenica traži prihranu i sve ostalo. Naročito mi je bilo izazovno branje. Papriku ili jabuku vidiš kad je crvena i ubereš, a ovdje je drukčije kad se ne vidi unutrašnjost.«

Od pola hektara lubenica koliko su zasadili ove prve godine, Gurinović kaže kako su sve uspjeli prodati, i to na malo, u Tavankutu.

»Ujutru smo tata i ja ustajali u četiri sata i išli na njivu brati, što je kasnije mama i još netko od nas prodavao u selu na dva mjesta. Uvijek smo imali svježe lubenice i ljudi su to prepoznali. Kad kupite lubenicu koja je nekoliko sati prije tog ubrana ne može se usporediti s onom koja stoji i po nekoliko dana u marketu. Nismo mi jedini prodavali lubenice u Tavankutu, ove godine su se prodavale čak na osam mjesta, ali nismo jedno drugom bili konkurencija jer mislim da smo svi uspjeli svoje prodati. To je princip koji je popularan odavno na Zapadu, da kupci dolaze na farme i kupuju svježiju hranu, direktno od proizvođača. Drago mi je što to dolazi i kod nas, bar kad su lubenice u pitanju«, kaže Davor.

Osim po Tavankutu, naš gospodarstvenik lubenice je prodavao i preko Facebook stranice *FB pijaca Subotica*. Kaže, ondje ima svoje kupce još iz doba korone kada im je na kućni prag nosio jabuke i višnje, sada je to nastavio, samo s lubenicama.

S obzirom na to da sljedeće godine planira proširiti površinu pod lubenicama, Davor ističe da će trebati dobro isplanirati proizvodnju kako bi uvijek imao svježiju robu.

Umjesto jabuka – lubenice

Od gotovo deset hektara voćnjaka u kojima su imali jabuke i višnje, Gurinovići su ovo ljeto dočekali sa samo dva

hektara jabuka. Sve ostalo su povadili i zamijenili kupusom, kukuruzom šećercem, bundevom i lubenicom. Kako Davor kaže, nakon branja vadit će i ove posljednje voćke. Trend je to koji je posljednjih godina prisutan u Tavankutu i šire jer uzgoj voća više nije rentabilan. Mnogi se odlučuju na uzgoj povrtnarskih kultura među kojima je dominantna crvena paprika, a povećava se i udio površina pod lubenicama.

»U naše tavankutske voćnjake uloženo je puno novca. Imamo sustave za navodnjavanje, protugradne mreže, mehanizaciju i sad nam je sve to za džabe. Ljudi odustaju od voćarstva jer nam nije rentabilno. Situacija s proizvodnjom jabuke, koje ima najviše u Tavankutu, je loša jer su troškovi proizvodnje ogromni. I bez obzira na to, mi je proizvedemo i onda ju nemamo kome prodati ili ako je i prodamo, nadamo se kako ćemo biti na nuli. Zato smo iskrčili voćnjake.«

I ono malo preostalih voćnjaka jabuka u Tavankutu Gurinović kaže kako će ove godine roditi slabo i s malim plodovima, prvenstveno zbog klimatskih uvjeta.

»Na ovom jakom suncu strada sve pa i jabuke. Dobile su ožegotine i sitne su. Crvene sorte jedva dobivaju boju, loša je situacija. Jedino me tješi što znam da ćemo ih dati za industriju, pa nam je manje važno jesu li krupne ili sitne, ali da znam da ih proizvodim za maloprodaju bio bih u strašnoj panici.«

Kao prednost u uzgoju lubenice, naspram trenutačno popularnije na tavankutskom području crvene paprike, Gurinović vidi u tome što za njezin uzgoj treba manje radne snage.

»U Tavankutu se puno njih sad opredjeljuje za papriku, većina njih koji iskrče voćnjak sade papriku, ali ona zahtijeva puno radne snage za razliku od lubenice. To je bio razlog zašto smo se mi ipak, uz druge kulture, opredijelili za uzgoj lubenica. Ove godine smo roditelji i ja uspjeli sve sami odraditi, uz malu pomoć radnika u jeku sezone. Na godinu, kada, ako Bog da, proširimo proizvodnju, trebat će i nama radnika, ali manje negoli da imamo papriku. Radnike je teško pronaći, a i treba ih i platiti, što umanjuje zaradu.«

J. D. B.

Nova knjiga pjesama Tomislava Žigmanova

Intime rasapa – elegijske crtice o Čikeriji

Nedavno je izišla nova knjiga pjesama *Intime rasapa – elegijske crtice o Čikeriji* subotičkog književnika **Tomislava Žigmanova**. Kako se navodi u priopćenju nakladnika, »knjiga sadržava 50-ak intimistički intoniranih pjesama o *rasapu*, istina tek dijela, svjetova i života na Čikeriji, postojbinskoga i ishodišnog prostora, prema stajalištu autora, pomalo iskonske naravi«.

»Pomno razdijeljene u četiri, obimom nejednake, tematski omeđene *rasapne* cjeline – mijene u danima, gibanja po godišnjim dobima, dinamika *rasapa* krajolika i odrazi u ne samo vremenskim dionicama života, a sve navedeno na i po Čikeriji! – pjesme dodatno a suvislo u jedinstvu okuplja njihova primarno *elegijska* narav. Gotova neuhvatljiva stalnost nestajanja u 'logici' postojanja i djelovanja *rasapa*, kako rekosmo, svjetova i života – kraju se uvijek hodi stameno, no polako, dugo i gotovo neprimjetno! – sa sobom nosi i u sebi množi bezmjerne prostore za in-

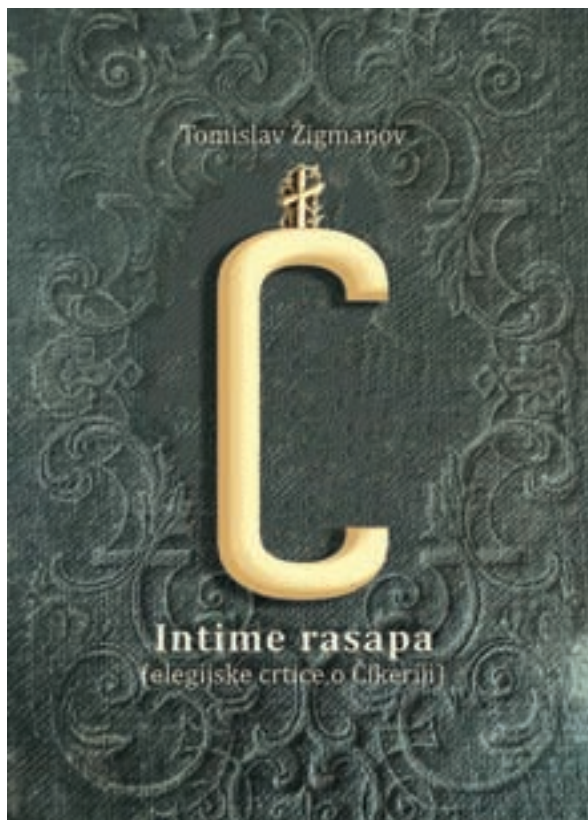
time i moguće prateće lirične kronike toga i takvoga *rasapa*, ovdje 'obojenih' čikerijanskih sadržajnih sastavnica – i prirodnih i etnografskih

i biografskih a u Bunjevaca. I Žigmanov se onda osmijelio isto, bitno, rekosmo već, intimistički, (is)kuša(va)ti i perom onda (za)bilježiti!«, navodi se.

»Ovo su elegije s *piska* – duboko promišljene ne samo vlastitosti, već i sudbine naroda kojemu pripada«, zapisao je o knjizi hrvatski književnik, književni kritičar i povjesničar **Mirko Ćurić**.

Knjiga je nakladnički pothvat iza kojega stoji *Kuća na mrginju* s Čikerije, dok je podršku izdavanju pružila poznata Hrvatska čitaonica iz Subotice. Likovno oblikovanje djelo je **Darka Vukovića**, stručna je lektorica **Katarina Ćeliković**. Knjiga se po cijeni od 1.000 dinara može nabaviti kod autora i u Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata (Laze Matužića 22, Subotica).

H. R.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

Urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju poslovnog objekta – apart hotela katnosti P+2+Pk na k. p. br. 1740 i 1741/1 K.O. Palić na Paliću

(naručitelj projekta – KAISEN PROPERTIES, d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 23. do 29. kolovoza 2024. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 23. do 29. kolovoza 2024. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Šidani u gostima u Hrvatskoj

APŠEVCI – Hrvatsko kulturno društvo *Šid* proteklog je vikenda sudjelovalo na dvije manifestacije u Hrvatskoj. U subotu, 10. kolovoza, sudjelovali su na manifestaciji *Schmidtovi dani* u Bapskoj, a u nedjelju su bili gosti na manifestaciji *Raspjevani Apševci* koju tradicionalno svake godine organizira KUD *Apševački veseljaci* iz Apševaca pod pokroviteljstvom ZAKUD Vukovarsko-srijemske županije, Općina Nijemci. Na tradicionalnoj kulturnoj manifestaciji u Bapskoj predstavila se folklorna skupina šidske udruge a u Apševcima recitatori **Ema Lutring** i **Ana-Marija Živković**, članice recitatorske sekcije HKD-a *Šid*. Šidska udruga ima dugogodišnju suradnju s udrugama iz Bapske i Apševca, a *Apševački veseljaci* bili su gosti na proslavi obljetnice HKD-a *Šid*.
S. D.

XX. Međunarodni festival folklora *Srem Folk Fest* u Srijemskoj Mitrovici

SRIJEMSKA MITROVICA – Od 11. do 14. kolovoza Srijemska Mitrovica ugostila je više od 20 folklornih ansambala iz 14 zemalja svijeta. Na Žitnom trgu u gradu na Savi tijekom četiri večeri svojim nastupima predstavile su se folklorne skupine iz Bugarske, Rumunjske, Perua, Meksika, Sjeverne Makedonije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Kanade i Bolivije, a publika je imala priliku uživati i u izvedbama drugih domaćih ansambala kao što su KUD *Liva folklor* iz Beograda te ansambl narodnih zajednica Hrvata, Mađara i Ukrajinaca. U svojstvu domaćina, Folklorni ansambl *Branko Radičević* iz Srijemske Mitrovice svečano je otvorio festival.

Ovogodišnji slogan jubilarnog 20. Međunarodnog festivala folklora je »20 godina trajne energije«. Festival je otvorila zamjenica gradonačelnika Srijemske Mitrovice **Danica Nedić**, a svim sudionicima, sponzorima i publici zahvalio se direktor festivala **Petar Samardžić**.

Srem Folk Fest održava se po najvišim svjetskim standardima Međunarodne federacije festivala folklora – CIOFF, a od 2019. godine djeluje pod pokroviteljstvom Nacionalne komisije za suradnju s UNESCO-om kao festival koji njeguje i čuva kulturnu baštinu cijeloga svijeta.

Peti završni dan festivala bio je rezerviran za tamburašku večer pod nazivom »Od begeša do prima«, koja također ove godine obilježava jubilej – 10 godina postojanja.

S. D.

Promocija knjige Nace Zelića

SUBOTICA – Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* priređuje promociju knjige **Nace Zelića** *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici – Svjedočenje* koja će biti održana u subotu, 17. kolovoza, u HKC-u *Bunjevačko kolo*, s početkom u 19 sati.

Knjigu će predstaviti **Biserka Jaramazović Čurković**, profesorica koja je napisala i preporuku za knjigu te **Marinko Piuković**, urednik izdanja koji će podsjetiti na dug i mukotrpan put do objavljivanja knjige.

Ovom će prigodom, među ostalim, biti prikazan i dokumentarni film *Dužijance iz 1968., 1969. i 1970. godine*.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini

SUBOTICA – Prvi dio programa ovogodišnjeg *Ciklusa hrvatskog filma u Vojvodini* održava se u sklopu programa *Tavankutsko kulturno lito*, od 15. do 18. kolovoza, a projekcije se prikazuju na Etnosalašu *Balažević* u Donjem Tavankutu.

Večeras (petak, 16. kolovoza) od 20 sati na programu je dugometražni igrani film za djecu *Duh u močvari*, redatelja Branka Ištvančića, a sutra (subotu, 17. kolovoza), također od 20 sati dokumentarni film *Ivanova igra*. Ovaj biografski film o nogometašu splitskog **Hajduka Ivanu Gundelju** govori o njegovoj naprasno prekinutoj karijeri uslijed teške bolesti.

Nakon projekcije publika će se moći upoznati i razgovarati s protagonistom filma i gostom večeri Ivanom Gundeljom.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini održava se u organizaciji Udruge za audiovizualno stvaralaštvo *Artizana* iz Zagreba, u partnerstvu sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata i uz potporu Hrvatskog audiovizualnog centra, a ovaj program održava se u suradnji s HKPD-om **Matija Gubec** i OŠ **Matija Gubec** iz Tavankuta.

Ulaz na sve projekcije je slobodan.

Izložba slika od slame s 39. kolonije slamarki

Slama kao evokator, prorok i tumač

»Slamarke nisu više gušćarice, pastirice na njivama, one su s nama; to su mame, majke, sestre, bake, koje izražavaju svoju prirodu, prepuštaju se stvaralačkom nagonu u čovjeku, one se izražavaju kroz slamu i slama priča kroz njih. Ljepota ovih djela je u jednostavnom, čistom izrazu, brojnim nijansama jedne boje, to su raskoš i bogatstvo oslobođeni glamura, buke i senzacije«, rekla je Senka Davčik

Izložba slika od slame nastalih na 39. sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu otvorena je tradicionalno uoči središnje proslave žetvene svečanosti *Dužijanca*, prošloga petka u predvorju Gradske kuće u Subotici i mogla se pogledati do nedjelje, 11. kolovoza.

Na ovogodišnjoj je koloniji nastalo 30 slika, a osim njih na izložbi su se mogli vidjeti i kupiti različiti radovi u tehnici slame – minijature, čestitke, nakit, privjesci i drugi suveniri.

Voditeljica slamarskog odjela HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta **Marija Rukavina Prčić** predstavila je ukratko slike koje su nastale na 39. koloniji:

»Ova jedinstvena izložba predstavlja 30 radova od kojih je jedan djelo naše drage prijateljice iz Srijemske Mitrovice, a drugi rad naše nove članice. Naša sloboda u izboru tema omogućila je raznolike prikaze kao što su salaši kako su nekad izgledali pa do običaja koje čuvamo od zaborava i sve do suvremenijih tema. Svaka slika nosi sa sobom priču, emociju koji održavaju kulturnu baštinu živom. U radu su korištene različite tehnike pletiva i ravna peglana slama dajući svakoj slici posebnu dimenziju i važnost«.

Ističući kako slama evocira prošlost, priroči budućnost, tumači realnost ovdje i sada, stručna suradnica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Senka Davčik**,

koja je otvorila izložbu, navela je među ostalim zašto je stvaralaštvo u tehnici slame tako posebno i važno:

»Curu, ženu oblikuje u stvaraoca, a slamu zamrsi u pletiva pa slika postane priča, kao što književnost od malog čovjeka napravi heroja. Slamarke nisu više gušćarice, pastirice na njivama, one su s nama; to su mame, majke, sestre, bake, koje izražavaju svoju prirodu, prepuštaju se

stvaralačkom nagonu u čovjeku, one se izražavaju kroz slamu i slama priča kroz njih. Ljepota ovih djela je u jednostavnom, čistom izrazu, brojnim nijansama jedne boje, to su raskoš i bogatstvo oslobođeni glamura, buke i senzacije. Promatrajući njihove slike, iza kojih su sati koncentracije i posvećenosti detaljima, dogodi se da budemo oštri i nepravedni u kritici, ali njihova veličina je u ustrajnosti, unatoč svima, usprkos svemu, jer slama nije samo sredstvo za rad, ona je nekad i slamka za spas. Sredina umije biti nemilosrdna prema svojim najboljim stanovnicima, nastoji ugušiti ono što ju prerasta, a tako je i sa stvaralaštvom u tehnici slame – jer je drugačije od svega uobičajenog i ne uklapa se, štrči, sija, izlazi iz običnih okvira male regije».

Također je podsjetila kako je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ove godine uspio nominirati stvaralaštvo u tehnici slame na listu Nematerijalnog kulturnog naslijeđa Republike Srbije, uz veliku pomoć slamarki koje su aktivno sudjelovale u pripremi materijala i dokumentacije.

»Nadamo se da će se ovaj trud isplatiti te da će slamarstvo kao marker kulturnog identiteta bunjevačkih Hrvata naći svoje zaslužno mjesto na listi. Ne treba mnogo da bi se rekla suština, a to je da je slamarstvo iskaz naše kulture i tradicije i autentična prepoznatljivost Subotice«, rekla je Senka Davčik koja je sudionica 39. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame na kraju podijelila zahvalnice.

Sudionice ovogodišnje kolonije su: **Vera Bašić Palković Nana, Dobrinka Babijanović, Dragica Bukvić, Zorica Čakić, Marija Dulić, Slavica Godar, Katarina Hajdu, Adilja Hodža, Lozika Homolya, Biserka Horvacki, Sandra Imrić, Jadranka Kolar, Mirjana Kopilović, Slavica Kovačić, Višnja Kovačić, Kata Kujundžić, Ana Melačić Seka, Nevenka Obradović, Karolina Ostrogonac, Vesna Petreš, Marija Rukavina Prčić, Marija Sarić, Jelena Skenderović, Jozefina Skenderović, Katarina Skenderović, Sandra Suturović, Ana Šujić, Branka Vujić, Kata Vuković i Vesna Skenderović.**

I. Petrekanić Sič

Izložba radova s umjetničke kolonije *Stipan Šabić*

Šarenilo i raznolikost kroz 35 djela

»Umjetnička djela predstavljena subotičkoj likovnoj sceni djela su visoke umjetničke vrijednosti koja su obogatila fundus naše udruge kao i likovnu scenu našeg grada«, rekla je Nela Horvat

Međunarodna umjetnička kolonija *Stipan Šabić*, koju je 12. put organizirala Hrvatska likovna udruga *Croart*, završena je u subotu, 10. kolovoza, prigodnom izložbom radova nastalih na njoj priređenoj u dvorištu Doma učenika srednjih škola u Subotici. Na koloniji je sudjelovalo 15 akademskih slikara iz Srbije, Hrvatske, BiH, Makedonije, Mađarske, Austrije i Australije, koji su naslikali 35 djela.

Zadovoljni i domaćini i sudionici

Predsjednica Organizacijskog odbora 12. saziva šestodnevne kolonije **Nela Horvat** ovom je prigodom istaknula kako je ona organizirana u krajnje osmišljenom i prepoznatljivom maniru.

»Umjetnička djela predstavljena subotičkoj likovnoj sceni djela su visoke umjetničke vrijednosti koja su obogatila fundus naše udruge kao i likovnu scenu našeg grada. Umjetnici su na sebi svojstven i osebujan način zabilježili trenutak svog osobnog doživljaja i ekspresije u kojoj su se našli. Koristili su različite stilove, tematika djela je raznolika – od realizma, pejzaža, mrtve prirode do apstrakcije.«

Na nastala djela osvrnuo se povjesničar umjetnosti, član Organizacijskog odbora i dopredsjednik *Croarta*-a **Branimir Kopilović**:

»Gledajući radove zaključio sam da je ovo možda najšarenije izdanje kolonije do sada. Jedna od niti koja spaja nastala djela već dvanaesti puta svakako su motivi/simboli subotičke secesije po kojoj smo poznati, pa su tu i Gradska kuća, i Sinagoga, možemo vidjeti i monotipije koje se osvrću na našu secesiju. Tu je veliki broj motiva, zastupljene su gotovo sve likovne tehnike i ono što je bitno – nije

monotono, nije dosadno, veoma se razlikuju postavke i načini kompozicije«.

Svoje dojmove za naš su tjednik prenijeli i neki od sudionika umjetničke kolonije *Stipan Šabić*:

Miro Vukšić (Hrvatska – Šibenik): »Drugi put sam na likovnoj koloniji. Akademski sam slikar, po zanimanju energetičar, no dugo slikam, a sad u ovoj dobi i puno, izlažem vani kao i u svojoj maloj galeriji. Dopredsjednik sam Ogranka Matice hrvatske u Šibeniku, imamo jedan kulturni program gdje okupljamo slikare, pjesnike i druge umjetnike, a imamo i radionice. U rujnu će u mojoj galeriji biti održana deseta po redu likovna kolonija na koju će doći akademski i amaterski slikari iz Zagreba, kao i iz Njemačke, a bilo bi nam drago da nam se pridruže i slikari iz Vojvodine. Sviđa mi se Subotica i rekao bih da je najljepši grad u Srbiji«.

Lilian Karland (Australija): »Posljednjih godina dosta vremena provodim u Vojvodini budući da imam veze sa Srijemom. Treći put sam na koloniji, a što se tiče mojih slika, većina njih svjedoči o mojoj zabrinutosti za ekologiju i zapravo predstavljaju taj neki krik. Zato na jednoj slici imam tornado i planinu koja je polugola, na drugoj je vojvođanska ravnica sa sasušenim cvijećem. No, primijetila sam i jako mi je drago što u Subotici ima dosta drveća i ona je za mene najzeleniji grad koji sam vidjela ovdje u Srbiji. Slikanjem se bavim 54 godine, to mi je i profesija, radila sam kao profesorica na fakultetu u Melbourneu, potom u Kini i dr. Bila sam do sada sigurno na 50 kolonija diljem svijeta, a ova mi je posebno draga zbog dobre organizacije i domaćina koji se trude ispuniti nam svaku potrebu i želju«.

Stefan Ančevski (Makedonija – Kumanovo): »Drugi put sam sudionik kolonije *Stipan Šabić*, organizacija je uvijek dobra, domaćini su divni. Slikam od početka akademije, a ovdje

sam radio na jednom ciklusu na kojem radim već određeni period, eksperimentiram različitim tehnikama, miješam ih, kombiniram. Subotica je divan grad, divni ljudi, mirna atmosfera, jako mi se dopada, rado bih dolazio češće».

Kolja Obrovski (Srbija – Novi Sad): »Prvi put sudjelujem na ovoj koloniji, vrlo rado sam se odazvao pozivu u želji da dam mali doprinos svojim radom i naslikao sam dva kadra iz Harambašićeve ulice. Rekao bih da je kolonija dobro organizirana, imali smo mogućnosti da posjetimo i neke znamenitosti Subotice što nam dosta znači kao autorima, a i dosta vremena da naslikamo dvije dobre slike da možete uživati u umjetnosti«.

Ustrajna i ozbiljna kolonija

Članica HLU-a *Croart* i ovom prigodom voditeljica programa **Jelena Lipozenčić** podsjetila je na važnost i doprinos **Stipana Šabića** u čiji se spomen organizira ova kolonija.

»Zadužio nas je naš Stipe, kako smo ga svi mi zvali od milja, jer je 60-ih godina prošloga stoljeća predstavio prve umjetnike naive u tehnici slame, prije 28 godina je s HKC-om *Bunjevačko kolo* započeo organiziranje i realizaciju Likovne kolonije *Bunarić*, uspješno je pripremao mnoge mlade talente za prijem na likovne akademije diljem bivše Jugoslavije, mnogim talentima, ljubiteljima likovne umjetnosti pomogao je da još više zavole i ovladaju tajnama crtanja i ljepotom stvaranja. I mogli bismo još mnogo toga lijepog kazati o jednom umjetniku, kulturnom djelatniku, humanistu i nadasve dobrom čovjeku, koji je za svoj rad prepoznat od građana Subotice te 2002. godine dobio gradsko priznanje *Pro urbe*.«

Koloniju je zatvorila ravnateljica ZKVH-a **Katarina Čeliković** ističući kako agenda Subotice ima jednu ustrajnu i vrlo ozbiljnu koloniju.

»S obzirom da nosi ime *Stipan Šabić*, nije na odmet podsjetiti kako to veliko ime 60-ih godina započinje održavanje jedne od kolonija koje su tada bile vrlo popularne. Bio mi je privilegij i čast poznavati slikara i likovnog pedagoga Stipana Šabića. Bio je pravi mentor, jako je volio biti u sjeni i oko njega su se okupljali uglavnom isto takvi, vrlo skromni ljudi, ali ono što su ostavili iza sebe slič ovim tragovima oko mene. Kada se slikari okupe u kolonijama i kada stvore ovako nešto, onda se smije reći da je umjetnik ostavio tragove svoga postojanja. S obzirom na to da sam studirala književnost, reći ću vam na temelju toga da postoji jedan trokut koji kaže – osim nadahnuća Božjega koji svatko od vas umjetnika ima, postoji umjetnik, postoji jedno prazno platno i na kraju postoji trag koji se zove umjetničko djelo. Međutim, bez oka gledatelja, to ne bi bio pravi vidljiv trag. Stoga bih preporučila voditeljima *Croart*-a da budete oprezni i dalje, jer ste i do sad bili oprezni, pazite, kategorizirajte, ocjenjujte, pozivajte i predstavljajte, jer promocija umjetnosti nam je danas jako važna. Ja ću zatvoriti koloniju s odškrnutim vratima koja će vas pozvati iduće godine – dođite, stvarajte i ostavljajte tragove svog postojanja i svoje prisutnosti.«

Na koncu su predsjednica *Croart*-a Nela Horvat i osnivač ove hrvatske likovne udruge **Josip Horvat** sudionicima kolonije podijelili zahvalnice, a u okviru programa zatvaranja nastupila je mlada umjetnica na flauti **Lucija Vukov**.

I. Petrekanić Sič

Svečana Večernja

Zlatni klasovi na oltaru vječne ljubavi

Večer uoči *Dužijance* rezervirana je za *Svečanu Večernju* – pjevanu večernju molitvu koja je u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske duhovna priprema za proslavu *Dužijance*.

Svečanu Večernju godinama predvodi katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**, koji iz godine u godinu svojim riječima u propovijedi dirne sve nazočne. Istina je da *Večernja* nije nešto što se može pohvaliti brojnošću vjernika, ali oni koji dođu sigurno odu svojim domovima obogaćeni duhovno, ali i svjedočenjem o tome koliko se i kako voli *Dužijanca*. Najbolje tome svjedoči knjiga mons. Beretića *Dužijanca u srcu* u koju su sabrane njegove propovijedi s *Večernji*.

Ove godine mons. Beretić je među ostalim rekao:

»Ovih dana naša se pjesma slijeva u drage riječi: 'Blagoslovljena ova zemlja moja iz koje sam došao na sunce među ljude. Blagoslovljene njive naše, koje nam rode i darivaju zlatne klasove. Tvrde ruke seljaka, koje nas hrane kruhom svagdanjim. Blagoslovljeni zlatni klasovi koje mi nosimo na oltar vječne ljubavi'. I večeras molimo blagoslov, čuvaj Gospodine ove ljude na dragim našim poljima. Te su riječi zanijele gospara **Milana Asića** da ih obuče u svečani napjev, a mi ih slušamo kao himnu *Dužijance*. Večeras smo molili Svjetlost neprolaznu da u srca naša svjetlost lije. Vjerujemo, oni koji donose svjetlost u tuđe živote nikada ne hodaju u mraku. Svi smo željni sreće, a sreća je kao žito. Nema ga pravo trošiti drugi do onaj koji ga proizvodi. Neka Bog dâ da bar uoči *Dužijance* mi budemo ljudi koji zrače srećom«.

Mons. Beretić podsjetio je vjernike i na natjecanje risara, gdje, kako je rekao:

»Vidimo kako se zaista u snoplje jati klonulo žito. Puni smo Božjih darova. A da oni dođu do nas i Bog i mi računamo na svoje ruke, na svoj rad i zalaganje. Zato mi tako cijenimo čovjeka sa zemlje, ratara, poljoprivrednika. Zahvaljujemo Bogu i za zdravlje jer zdrav čovjek može više i bolje. Od istoka sunca do zalaska hvaljeno bilo ime Gospodnje. Hvalimo ime Božje jer veliki su ovo dani i nitko ih osim Tebe, Gospodine, ne može uzvisiti. Zaodjenuo si polja mladim žitom, rijeke si napunio bistrom vodom, razgrnuo si oblake na sve četiri strane i sad se raduju šume u svježe lišće odjevene, raduju se ptice raširenih krila pod Tvojim svodom. Gledam ljepotu i mislim: Ti si me iz mog ništavila doveo i sve si za moj dolazak pripradio i dao si mi oči da vidim, da vidim velika djela Tvojih ruku i dao si mi uši da slušam kako sve u Tebi govori i usta da se zahvaljujem na darovima koje si za mene pripradio«.

Uz predvoditelja *Večernje* prisustvovao je i biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas**, kao i svećenici ove biskupije.

Kako bi *Večernja* bila zaista svečana, svake godine se za to pobrine Katedralni zbor *Albe Vidaković* i solisti pod vodstvom mo. **Miroslava Stantića**.

Po već ustaljenom rasporedu pri kraju *Večernje* bandaš **Slađan Bošnjak** i bandašica **Lucija Ivanković Radaković** prinijeli su na oltar krunu – simbol *Dužijance* koju su za ovu godinu izradile autorice **Marija Dulić** i **Katarina Skenderović**.

Kruna, kako je na konferenciji za novinare rekao predsjednik UBH-a *Dužijanca* mons. dr. **Andrija Anišić**, predstavlja logo ove udruge s dva križa i grčkim slovima A i Ω koja simboliziraju Krista koji je alfa i omega svega.

Ž. V.

U Sonti proslavljen sv. Lovro

Blagdan sv. Lovre, koji se obilježava na dan njegove smrti, 10. kolovoza, svečano je proslavljen u župi sv. Lovre u Sonti. Uz mještane koji su proslavili svoj crkveni god, na slavlju su bili i oni Sonćani koji više ne žive u tom selu, a među njima je i načelnik Općine Okučani **Aca Vidaković** sa stanovnicima Okučana koji su podrijetlom iz Sonte.

Štovanje sv. Lovre raširilo se po svijetu još od IV. stoljeća, pa crkava koje su posvećene njemu u čast ima u svim biskupijama. Tako je i u Subotičkoj biskupiji kojoj pripada i župa sv. Lovro u Sonti koja je građena od 1807. do 1812. godine. Katolička župa u Sonti je osnovana mnogo ranije, daleke 1383. godine. Po pisanim podacima, osnovali su je illočki i šibenski fratri. Sv. Lovro, za-

štitnik je sonćanske župe kao i mnogih u svijetu. Bio je mučenik, spaljen na lomači u jednom od predgrađa Rima 10. kolovoza 258. godine. Smatra se zaštitnikom knjižničara, komičara, mesara i kuhara.

H. R.

Proštenje sv. Roka

Na blagdan sv. Roka, 16. kolovoza, u istoimenoj župi u Subotici bit će slavljen proštenje. Svetu misu u 17 sati predvodit će fra **Bernard Barbarić**, a na kraju svete mise bit će blagoslov trudnica. Misnom slavlju prethodi cjelodneвно euharistijsko klanjanje.

Čikerijada

Ovogodišnja *Čikerijada*, koja okuplja djecu i mlade Subotice i okolice bit će održana u subotu, 17. kolovoza. Polazak bicikloma iz župe Uskrsnuća Isusova (Gajeva 2) je u 8.30 sati, a okupljanje kod križa na Čikeriji je u 10 sati, kada će program započeti svetom misom. Tijekom dana okupljene očekuju sportske igre, igre bez granica, vodene igre, ples i ručak. Kako organizatori vlač. **Tomislav Vojnić Mijatov** i vlač. **Vinko Cvijin** najavljuju, uz dobru volju jedino što je potrebno jeste imati ispravan bicikl.

Događanja na Bunariću

Događanja u narednom periodu na biskupijskom svetištu Gospe od Suza na Bunariću:

- 22. kolovoza – Prvi dan trodnevnice – u 18.30 krunica u 19 sati sveta misa
- 23. kolovoza – Drugi dan trodnevnice – u 18.30 krunica u 19 sati sveta misa
- 24. kolovoza – Treći dan trodnevnice – u 19 sati je pokorničko bogoslužje (prilika za svetu ispovijed)
 - 20.45 sati procesija sa svijećama
 - 21.30 sati sveta misa
- 25. kolovoza – Proštenje, raspored svetih misa je sljedeći: 6.30 – sveta misa; u 8 sati biskupska sveta misa na mađarskom jeziku, predvodi je subotički biskup Franjo Fazekas; u 10 sati biskupska sveta misa na hrvatskom jeziku, predvodi je krčki biskup mons. Ivica Petanjak; u 16 sati sveta misa za bolesnike i djelatnike Caritasu.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Hrana za vječnost

Isus ove nedjelje još preciznije određuje sebe kao hranu, pa je lom i pićem istinskim naziva svoje tijelo i krv (usp. Iv 6,51-58). Za Židove koji su ga slušali ove riječi bile su potpuno zbunjujuće, a mi danas znamo kako se to može blagovati Isusovo tijelo i krv. Ipak, je li to baš sve tako jednostavno, uzimamo li se olako Isusove riječi i nadamo li se možda prevelikoj nagradi za tako malo učinjenog? Želimo zavrijediti vječnost i Krist nas želi vidjeti u vječnosti, no trudimo li se dovoljno?

Prihvatiti Krista

»Reče Isus mnoštvu: 'Ja sam kruh živi koji je s neba sišao. Tko bude jeo od ovoga kruha, živjet će uvijek. Kruh koji ću ja dati tijelo je moje – za život svijeta'« (Iv 6,51). Sve što kao kršćani vjerujemo i živimo može se sažeti u ovih nekoliko riječi koje je Isus o sebi rekao. I nešto kasnije reći će: »Tko blaguje tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni; i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan. Tijelo je moje jelo istinsko, krv je moja piće istinsko. Tko jede moje tijelo i pije moju krv, u meni ostaje i ja u njemu« (Iv 6,54-56). I znamo da je euharistija trenutak čudesne pretvorbe kruha i vina u Kristovo tijelo i krv, te nas Isus poziva da se okupimo oko euharistijskoga stola i blagujemo hranu u kojoj nam dariva sebe. I kažu crkveni dokumenti da je euharistija izvor i vrhunac svega kršćanskog života. A da bismo mogli blagovati na euharistiji, potrebni su nam i drugi sakramenti koji nas pripremaju za to. Pa kao što Krist darovan kroz euharistiju nije neka obična hrana tako ni to blagovanje nije poput svakog drugog i ono pored blagovanja podrazumijeva još mnogo toga što je dio našeg unutarnjeg stava. Nije dovoljno samo doći i jesti ono što bi bilo Kristovo tijelo nego je potrebno prije toga cijelim svojim bićem i svojim životom

prihvatiti Krista, biti njegov u svakom aspektu svoga života, a kao vrhunac tog prihvaćanja blagovati na euharistiji.

Nije dovoljno za vječnost samo hraniti se Kristovim tijelom, a ne živjeti po njegovom nauku, držati se u svome životu podalje od njega, birati tek poneke trenutke koje ćemo mu posvetiti, svoditi svoju vjersku praksu na običaje, na blagdanske prigode. To nije put u vječnost koju Krist obećava. On se za nas žrtvovao do kraja, potpuno, bez kalkulacije, bez obzira na to što je narod govorio i radio, ništa mu nije bilo važno, nego naše spasenje. Na isti način i sami trebamo željeti svoje spasenje, pa krenuti Kristovim putem bez obzira na svijet, na to što se oko nas događa, samo slijediti Krista. To je put do onoga što nam on obećava. Krist je kruh koji je s neba sišao, a mi ga trebamo prigrliti i pokazati da smo njegovi i izvan crkve, izvan euharistijskog slavlja, jer vjerovati ne znači biti Kristov samo u sakralnom prostoru, među vjernicima, nego i na poslu i kod kuće, i u obitelji i među prijateljima, i na ulici i među nepoznatim ljudima, uvijek i svugdje.

Ne budimo nerazumni

I Pavao piše Efežanima: »Razmotrite pomno kako živite! Ne kao ludi, nego kao mudri! Iskupljujte vrijeme jer dani su zli! Zato ne budite nerazumni, nego shvatite što je volja Gospodnja!« (Ef 5,15-17). Ostaje poziv da ne budemo nerazumni i ne odbacimo spasenje koje nam je ponuđeno, da ne odbacimo Krista koji je kruh života. I ako smatramo da ga jesmo prihvatili, nikad se ne treba prestati preispitivati, popravljati se i mijenjati se. Ne smijemo se opustiti, da se ne bismo, i ne primjećujući, od njega udaljili. I kao kruna svega, nikada ne zanemariti euharistiju, izvor i vrhunac svega kršćanskog života.

Sjećanja Šime Raiča

Kako je XX. stoljeće stiglo u Nenadić

Struja je u Nenadić stigla 1960. godine, godinu dana kasnije salašari su dobili cestu od tucanika, telefon 1986. godine, a koštao ih je kao utovljeni bik

Šima Raič iz salaša Nenadić kod Sombora član je HKUD-a *Vladimir Nazor*, bio je predsjednik Društva u vrijeme kada mu je vraćen hrvatski predznak, sada je na dužnosti dopredsjednika, ali ovo nije priča o njegovom radu u *Nazoru* već njegova sjećanja na život nenadićkih salaša na početku druge polovice XX. stoljeća kada su i u te salaše počele stizati tehnološke novine XX. stoljeća, kao što su kambajni, traktori, struja, asfalt, telefon.

U brazdi s tri konja

Šima Raič rođen je 1947. godine te dobro pamti kada se žito kosilo ručno, oralo konjima, do Sombora išlo zemljanom cestom, navečer sjedelo uz lampe *pitrojolke*, a večeri umjesto uz televiziju prekrćivale razgovorima.

»Žito se kosilo ručno. Kada krene žetva, ustajalo se u dva sata ujutro, plela su se uža do izlaska sunca i onda se izlazilo na njivu. Na njivi se i ručalo, a kao osmogodišnjeg dječaka već su me počeli slati na njivu da nosim ručak. Pamtim da su stare sorte žita bile visoke. Ostala mi je slika mog oca u žitu koje je bilo visoko kao on. Bila je to sorta *bankut*. Sjećam se '57. godine, rodilo nam je 18 *metri* po jutru. Žito se čuvalo na tavanu i prodavalo kad je *tribalo novaca*, ostavljalo se za *sime* i meljavu. *Krux* se pekao kod kuće i po članu se ostavljalo dva i po *metera* žita. To je bilo dosta do nove žetve«, sjeća se Šima.

Već do kraja 50-ih godina u Nenadić su stigle nove sorte žita. Agronomi iz zadruga imali su zadaću uvjeriti poljoprivrednike da siju nove sorte. Nenadićani su bili skeptič-

ni, jer su nove sorte bile niže, ali polako su ih prihvatili jer su bile puno rodnije iako su davale manje slame.

»Sve se radilo konjima. Mi smo traktor kupili početkom 70-ih. Kao momak špartao sam kukuruze. Krenem ujutru u šest i do podne uradim tri jutra, malo odmorim, uzmem drugog konja, pa popodne još dva jutra. S 15-16 godina sam orao s tri upregnuta konja«, prisjeća se Raič.

Sjeća se i kako su ljudi s nevjericom slušali kako će na njive stići kombajni koji će ovršeno žito odmah sipati u vreće i vezati slamu.

»Dida je moj slušao te priče i njegov komentar je bio: 'jeste, samo što još pereci neće ispadati napolje'. Ipak, došao je i kombajn 1957. godine na njive Poljoprivrednog kombinata *Sombor* u atar između Nenadića i Obzira. To prvo pojavljivanje kombajna ljudi su gledali u nevjerici uz komentar: 'au, šta smo doživili'«.

Dalmatinci na gradnji ceste

Iako su Mađari u vrijeme okupacije počeli gradnju tuca-
ne ceste za Nenadić i dalje za Mađarsku, nisu je uspjeli
završiti do kraja okupacije, a pripremljen kamen je poslije
rata iskorišten za gradnju somborskog aerodroma, pa su
Nenadićani na tvrdi cestu čekali do 1961. godine.

Učiteljica Katica Firanj s učenicima 1954. godine

»Kamen je vlakovima dovožen iz Bosne, a na gradnji ceste radilo je oko 200 Dalmatinaca. Cesta od tucanika bila je široka četiri metra i duga 14 kilometara do Gakova i oni su je od proljeća do jeseni završili. Uz to, svako domaćinstvo u Nenadiću imalo je obvezu raditi tri dana i još platiti 3.000 tadašnjih dinara po jutru zemlje. Radili smo na istovaru vagona i nosili kamen«, kaže Šima.

Do 1960. godine Nenadićani su bili bez struje. Šima se sjeća da ga je majka s kanticom od pet litara slala u dućan koji je radio u salašima po *pitriol*.

»Struja je stigla u salaše 1960. godine. Isto smo imali obvezu raditi i dio i platiti. Po drvene, bagremove bandere išlo se u bezdansku šumu. Zaprežnim kolima nosilo se četiri-pet bandera. Bandere su se palile na visini od dva metra kako bi duže mogle ostati u zemlji. Jeste tada bio socijalizam, ali mi smo *prosvitlili* baš na Badnji dan. Ima tu zanimljiva priča iz naše kavanе tog dana kada nam je stigla struja. Otac je tog Badnjeg dana otiša u kavanu i nikako ga nema kući. Kako je bilo još dosta posla da se poradi prije Badnje večeri pošalje me mama *rad* njega. A tamo njih nekoliko piju likere, špricere i gađaju ploču na kojoj su bili cilindri za *pitrijolske* lampe. Sve su cilindre polupali jer došla je struja. Ali tribali su cilindri jer nisu svi salaši dobili struju«, priča Šima.

Kada je došla struja, prvo su se kupovali rešoi, pa špo-reti, onda su počeli stizati radio aparati, televizori, krupare... Vremenom su salašari imali toliko aparata na struju da im je postojeći vod bio slab, pa su kasnije za Nenadić izgrađena još dva trafoa i uvedena trofazna struja.

Za telefon bik

Početkom 80-ih počelo se u Nenadiću pričati i o telefoni-ma. Za početak moglo se uvesti najmanje 40, a najviše 60 brojeva. Iako su se do tada već svikli na velike promjene, nije bilo lako naći 40 kućanstava koja su htjela još jedan novotarju. Komentar je bio – kome ćemo mi telefonirati.

»Bio sam tada u Savjetu Mjesne zajednice i angažirao sam još **Stipana Pekanovića** i **Vinka Firanja**. Obišli smo sve, razgovarali s ljudima, ali imamo 38 salaša. Fale nam još dva. I odem ja u dva salaša uvjeriti domaćine. Odabrao sam one gdje su imali curu i momka, a moj argument je bio kako će svi iz njihovog društva moći telefonirati samo oni ne. I tako smo imali 40 salaša«, kaže Šima.

Telefon je Nenadićane koštao 1.500 maraka, ili šet milijuna tadašnjih dinara što je bila vrijednost četiri tovljenika ili jednog bika. Olakšica je bila što se uvođenje telefona moglo platiti na rate, na godinu dana. Duže od otplate čekao se telefon, jer su Nenadićani mogli telefonirati tek '86. Kako im je tada objašnjeno, krivac je bila neka nova telefonska centrala koja nije stigla na vrijeme.

Iako je XXI. stoljeće stiglo, pa i odmaklo, Nenadićani još čekaju vodovod. Do tada zamjena su bunari. Kako kaže Šima Raič, kada je otvoren kanal Dunav – Tisa – Dunav, nivo podzemne vode drastično je pao, pa su umjesto na manje od desetak metara, koliko su do tada imali bunari, Nenadićani morali bušiti nove, na dubine veće od 30 metara.

Z. V.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
**Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice**
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 456 217, 487 4604 F: +381 21 456 217
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 002341752 2024 09427 005 001 000 001
DATUM: 7. 8. 2024.

Na temelju članka 24. stavka 2. Pokrajinske skupštinske odluke o pokrajinskoj upravi (*Službeni list APV*, broj: 37/2014, 54/2014 – dr. propis, 37/2016, 29/2017, 24/2019, 66/2020 i 38/2021), članka 11. i 23. Pokrajinske skupštinske odluke o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2024. godinu (*Službeni list APV*, broj: 45/2023), a u vezi s člankom 7. Pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava za unaprjeđivanje položaja nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica i razvoj multikulturalizma i tolerancije (*Službeni list APV*, broj: 8/19) i članka 3. stavka 1. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za unaprjeđivanje položaja nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica i razvoj multikulturalizma i tolerancije u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Službeni list APV*, broj: 7/ 2023 i 5/24), pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

Javni natječaj za organizaciju edukativno-rekreacijskog kampa učenika srednjih škola

Natječaj se raspisuje za organizaciju potprojekta »Kamp multikulturalizma« – edukativno-rekreacijskog kampa učenika srednjih škola s teritorija AP Vojvodine (u daljnjem tekstu: Kamp) u okviru projekta »Afirmacija multikulturalizma i tolerancije u Vojvodini«.

Natječaj se raspisuje na ukupan iznos od **4.000.000,00 dinara**.

I. OPĆI UVJETI NATJEČAJA

Cjelokupan iznos se dodjeljuje za organizaciju dva četverodnevna kampa po prijavi jednog podnositelja prijave. Termin održavanja potprojekta je od 15. do 30. rujna 2024. godine.

II. UVJETI NATJEČAJA

* Na javni natječaj se mogu prijavljivati isključivo izravni i neizravni proračunski korisnici – jedinice lokalne samouprave, ustanove obrazovanja i kulture;

*Natječajna dokumentacija može se preuzeti od **7. 8. 2024. godine** u prostorijama Tajništva ili na internetskoj adresi Tajništva.

* Rok za podnošenje prijave je **23. 8. 2024. godine**.

* Na Javnom natječaju se dodjeljuju sredstva za organizaciju dva četverodnevna edukativno-rekreacijska kampa učenika srednjih škola s teritorija AP Vojvodine, s ciljem promocije međuetničke tolerancije i multikulturalizma u AP Vojvodini, prema sljedećem kriterijima:

- sudjelovanje najmanje 14, a najviše 16 srednjih škola;
- broj sudionika koje škola delegira je najmanje 6, a najviše 10 (računajući i jednog profesora);
- aktivnosti moraju podrazumijevati međusobnu komunikaciju i suradnju sudionika iz različitih sredina;
- aktivnosti moraju uključivati edukativne elemente i sportsko-rekreacijske elemente (nadmetanje u popularnim igrama vještine, spretnosti i znanja) i biti realizirane u odgovarajućim uvjetima, sukladno pravilima i propozicijama i koristeći se scenografijom i rekvizitima koje osigurava Tajništvo;
- lokacija održavanja aktivnosti je gradska plaža Štrand u Kanjiži;
- osiguravanje smještaja i prehrane (najmanje 3 obroka dnevno) sudionika tijekom trajanja kampa;
- osiguravanje potrebnih suradnika na aktivnostima osiguravanja, suđenja, koordinacije i komunikacije sa sudionicima;

- * Organizator osigurava sveukupnu koordinaciju i tehničku realizaciju aktivnosti kampa;
- * Tajništvo, na temelju prijave na Javni poziv za sudjelovanje u edukativno-rekreacijskom kampu učenika srednjih škola, formira listu škola – sudionika aktivnosti.

III. POSEBNI UVJETI

Javne nabave

Ukoliko korisnik sredstava iz ovog Natječaja potpada pod regulaciju Zakona o javnim nabavama, odnosno ukoliko će se sredstva ostvarena po ovom Natječaju koristiti za nabavu radova, dobara ili usluga, a udio javnih sredstava čini više od 50 % vrijednosti nabave, korisnik sredstava će se smatrati naručiteljem i u obvezi je primjenjivati Zakon o javnim nabavama.

IV. NAČIN PRIJAVE

* Javni natječaj se objavljuje u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine*, dnevnom listu *Alo* i na mrežnoj stranici Tajništva, kao i na portalu e-Uprava, na srpskom jeziku i na jezicima nacionalnih manjina koji su u službenoj uporabi u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini.

* Prijave se podnose isključivo na natječajnim obrascima Tajništva u jednom primjerku.

* Prijave na Javni natječaj se podnose na srpskom jeziku ili na jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj uporabi u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini.

* Prijave se podnose:

– osobno – predajom pisarnici pokrajinskih tijela uprave (službeni ulaz zgrade Pokrajinske vlade, Banovinski prolaz bb, Novi Sad);

– poštom na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad

S naznakom: ZA NATJEČAJ ZA ORGANIZACIJU EDUKATIVNO-REKREACIJSKOG KAMPA UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA

V. OCJENJIVANJE PROJEKATA I ODLUČIVANJE O DODJELI SREDSTAVA

* Prijave podnosioca vrednuje i ocjenjuje natječajno povjerenstvo sukladno kriterijima utvrđenim Pravilnikom o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za unaprjeđivanje položaja nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica i razvoj multikulturalizma i tolerancije u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Službeni list APV*, broj: 7/ 2023. i 5/24).

* Povjerenstvo neće uzimati u razmatranje nepravodobne i nepotpune ili nepravilno popunjene prijave, prijave koje nisu podnesene od strane ovlaštenih osoba, prijave ispisane nečitko ili grafitnom olovkom, prijave koje nisu predmet Natječaja, kao ni prijave podnosioca kojima su dodijeljena sredstva po osnovi prethodnih natječaja Tajništva, a nisu izmirili preuzete obveze po tim natječajima;

* Prilikom odlučivanja o izboru organizatora natjecanja, pored kriterija propisanih Pravilnikom, u obzir će se uzimati i sljedeći kriteriji:

– opseg aktivnosti i broj planiranih sudionika kampa;

– prijedlog postojeće infrastrukture za realizaciju aktivnosti;

– prijedlog popratnog programa i aktivnosti tijekom realizacije kampa;

– prijedlog termina održavanja kampa;

– prijedlog proračuna aktivnosti i osigurane usluge za sudionike;

* Tajništvo zadržava pravo od podnosioca prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije ili izaći na lice mjesta, odnosno za dodjelu sredstava odrediti ispunjenje dodatnih uvjeta;

* Pokrajinski tajnik donosi rješenje o dodjeli sredstava, koje se objavljuje se na službenoj mrežnoj stranici Tajništva i na portalu e-Uprava.

Dodatne informacije o Javnom natječaju mogu se dobiti u Tajništvu, na broj telefona 021/ 487 4604 i 487 4607, putem e-pošte na adresi bojan.greguric@vojvodina.gov.rs i aron.madaras@vojvodina.gov.rs.

Najbolji učenici

Jasni planovi za budućnost

Među najuspješnije učenike iz tekuće školske godine svakako ubrajamo i **Ivanu Ivanković** iz Lemeša. Naime, Ivana je završila Osnovnu školu *Bratstvo i jedinstvo* u Lemešu kao đak generacije.

»U osnovnoj školi nije bilo teško, osim ponekih predmeta poput matematike i fizike koji mi nisu bili među dražima. Omiljeni predmet mi je bio biologija«, kaže naša sugovornica Ivana.

Dodala je i to da postati đak generacije ipak nije bio lagani zadatak:

»Bilo je zahtjevno i na kraju su birali između mene i još jedne djevojke. Izbor je pao na mene zbog osvojenog prvog mjesta u Somboru na natjecanju iz likovne umjetnosti. To sam mjesto osvojila dok sam bila u sedmom razredu«.

Ivana je od petog razreda pohađala i satove hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture:

»To je bilo lijepo, nije bilo teško niti nekih problema, a i s *elementima* smo išli na ekskurziju u Vukovar«.

Vjerujemo kako joj hrvatski jezik nije predstavljao problem jer Ivana na pitanje što voli raditi u slobodno vrijeme odgovara bez zadržke:

»Čitam, i volim čitati sve. Ranije sam išla na folklor, nekih desetak godina sam se bavila time, a plesala sam u KUD-u *Lemeš* i *Vladimir Nazor* iz Sombora«.

Na pitanje što planira upisati, Ivana pokazuje kako u potpunosti ima spremne planove za budućnost: »Upisala sam opći smjer u Medicinskoj školi u Somboru. Želim se baviti medicinom jer me to zanima, a ujedno želim pomagati ljudima«.

Nije teško ako se voli

Đak generacije Srednje poljoprivredno-prehrambene škole u Somboru je **Nikola Čuvardić** iz Sombora. Na pitanje koliko je bilo teško postati đak generacije, Nikola samo kaže:

»Nije bilo teško jer sam sve to volio. Ništa ne može biti teško kada se voli, bez obzira na sva odricanja. Omiljeni predmeti u srednjoj su mi bili patologija i anatomija«, rekao je Nikola, a kada smo ga pitali zar to nisu i najteži predmeti na veterinarskom smjeru, Nikola se samo nasmijao i dodao: »Da, jesu, ali su stvarno interesantni«.

Nikola je, kako kaže, već upisao željeni fakultet i smjer:

Etnokamp Hrvatske čitaonice

Disnotor i prelo

Ako ste pomislili da je ljeti nemoguće praviti *disnotor* (kolinje), pa i prelo, onda samo niste naišli na pravu ekipu ljudi. U *Etnokampu* Hrvatske čitaonice sve je moguće, pa i na plus 40 *nadivati divenice* (kobasice), topiti *žmare* (čvarke), a kad sve to radi 110 djece i 70 volontera, onda je sve začas posla gotovo. Još su i *fanke* stigli zamutiti, a *dospili* su se i kartati i to osim onih modernih, podsjetili su se i starih igara, gotovo zaboravljenih – *filka* i *duraka*.

Etnokamp, i to XVII. po redu, započeo je u ponedjeljak, 12. kolovoza, i traje do danas kada će nakon mise u župi sv. Roka, gdje je proštenje, pokazati na priredbi sve što su uradili za ovih pet dana.

Ima još puno toga što se ovih dana radilo i radi, u tijeku su brojne kreativno-manualne radionice: ramovi za slike od slame, *notes fanak*, kasica-prasica od gline, preljske maramice vezene i s preslikačem, daščice za meso i kuhalice, fenjeri, ukrasi za kosu, narukvice od perlica, pernice, karte *crni petar* sa znakom *Etnokampa*... a tu je i ples, pjevanje, dramska sekcija, tamburaška sekcija... a i izlet nije izostao.

Čudesan je taj *Etnokamp*, a i njegova voditeljica **Bernadica Ivanković**, kod koje, kako djeca kažu, sve može, pa onda nije čudo da prave *disnotor* u kolovozu.

Ž. V.

»Upisao sam Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu, konkretno smjer veterinarska medicina. Mogu reći kako sam od malih nogu znao čime se želim baviti. Moj tata se bavi papagajima i imamo ih stvarno mnogo, tako da sam od malena okružen životinjama i volim to«.

Osim toga što je vrijedan i marljiv đak, Nikola se bavi i odbojkom u lokalnom klubu.

»Treniram odbojku aktivno već četiri godine u Odbojkaškom klubu *Sombor* i planiram nastaviti i kada krenem na fakultet. Volim i odbojku jako«.

Za srednjoškolske dane kaže kako je to jedan od najljepših perioda u njegovom životu:

»Školovanje mi je donijelo mnogo prijatelja, naravno mnogo novog znanja i, na neki način, pokazalo mi je pravi put«, kaže Nikola Čuvardić.

I. B.

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.
Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25
Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. galsnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva JKP *Vodovod i kanalizacija* Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je dana 8. 8. 2024. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: »Javna vodovodna mreža u Partizanskoj ulici i na Trgu cara Jovana Nenada«, na katastarskim parcelama br. 5409, 5477/1, 5481, 5477/6, 5477/4 i 5477/2 KO Stari grad, Subotica (46.10293°, 19.66550°), evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-99/2024.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno ili poštom (Trg slobode br. 1, Subotica, Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša – Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 129).

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 20. 8. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Putovanje Neretvom

Tokovima smaragda

Ljeto nikada nije trajalo dulje, a nikada brže nije prošlo. I znam da ovo nema smisla i ne ide jedno s drugim, ali je tako. Kada odveslate Neretvu, to je već kraj ljeta. Mi smo naše odveslale ove godine kako smo znale i kako su nam okolnosti dopuštale. Jedno je sigurno, a to je da je sve veći interes za *Maraton lađarica* i čini se da će se taj broj samo još više povećavati. Ima sve ozbiljnijih nastupa i valja se sve ozbiljnije pripremati.

Mnoge se stvari mijenjaju kada je riječ o natjecanju, ali jedna stvar je nepromjenjiva, a to je moje divljenje i obožavanje Neretve. Ovog puta ne pišem o usputnim destinacijama, nego o samoj Neretvi.

Neretva, jedna od najznačajnijih rijeka u regiji, proteže se kroz Bosnu i Hercegovinu te završava svoj put u Hrvatskoj. Ova veličanstvena rijeka, duga 230 kilometara, prolazi kroz neke od najljepših krajolika jugoistočne Europe, nudeći posjetiteljima nebrojene mogućnosti za uživanje u prirodnim ljepotama, kulturnom naslijeđu i raznolikim turističkim aktivnostima.

Zeleni dragulj Bosne i Hercegovine

Gornji tok Neretve prolazi kroz planinske predjele Bosne i Hercegovine, stvarajući duboke kanjone i slikovite doline. Ovo područje poznato je po kristalno čistoj vodi, što ga čini savršenim za rafting i kajakarenje. Rafting na Neretvi nudi nezaboravno iskustvo za avanturiste, pružajući adrenalin i uzbuđenje dok se probijaju kroz brzace okružene netaknutom prirodom.

Pored avanturističkih aktivnosti, gornji tok Neretve obiluje i kulturnim znamenitostima. Stari gradovi kao što su Konjic i Jablanica nude posjetiteljima uvid u bogatu povijest i tradiciju ovog kraja. Muzeji, stari mostovi i tradicionalne bosanske kuće svjedoče o raznolikoj kulturnoj baštini koja se razvijala kroz stoljeća.

Povijesni Mostar i Blagaj

Kako Neretva teče prema jugu, dolazi do Mostara, jednog od najznačajnijih turističkih odredišta u Bosni i Hercegovini. Mostar je svjetski poznat po svom Starom mo-

stu, remek-djelu osmanske arhitekture i simbolu grada. Most, koji je obnovljen nakon što je srušen u ratu, danas je UNESCO-ova svjetska baština i atrakcija koja privlači tisuće turista godišnje.

Nedaleko od Mostara nalazi se Blagaj, malo mjesto smješteno na izvoru rijeke Bune, pritoke Neretve. Blagajska Tekija, derviški samostan iz 16. stoljeća, jedan je od najposjećenijih lokaliteta u regiji. Okruženje Blagaja, sa svojim smirujućim zelenilom i plavom vodom, idealno je za one koji traže mir i opuštanje.

Hrvatska delicija i delta Neretve

U Hrvatskoj Neretva završava svoj put u delti koja se ulijeva u Jadransko more. Delta Neretve poznata je po svojoj plodnoj zemlji i bogatoj vegetaciji. Ovdje se uzgajaju agrumi, lubenice, povrće i masline, što ovu regiju čini poznatom po poljoprivrednim proizvodima.

Turisti koji posjećuju deltu mogu uživati u promatranju ptica, jer ovo područje predstavlja važno stanište za brojne vrste ptica selica. Posebno su zanimljive foto-safari ture brodom koje vode posjetitelje kroz splet kanala i laguna, omogućujući im da izbliza dožive jedinstvenu floru i faunu ovog kraja.

Osim prirodnih ljepota, delta Neretve nudi i kulinarske specijalitete poput žaba i jegulja, koje se još nisam usudila probati. Tradicionalna jela, pripremljena na autentičan način, nude pravi gastronomski užitek za ljubitelje dobre hrane.

Rijeka Neretva, sa svojim raznolikim prirodnim i kulturnim bogatstvima, predstavlja jedinstvenu turističku destinaciju koja nudi za svakoga po nešto. Bilo da tražite avanturu, kulturno iskustvo ili samo opuštanje u netaknutoj prirodi, Neretva će vas sigurno očarati svojim šarmom i ljepotom. Posjetitelji mogu istraživati rijeku i njene okolne krajeve tijekom cijele godine, uživajući u brojnim aktivnostima i atrakcijama koje ovaj zeleni dragulj nudi. A ideja koja se meni krčka je veslati Neretvom do Ušća prilikom sljedećeg odlaska na *Maraton lađarica*.

Gorana Koporan

Salašari somborski na neretvanskom maratonu

To treba doživjeti!

Na Maratonu lađa na Neretvi i ove godine sudjelovale su muška i ženska veslačka ekipa HKUD-a Vladimir Nazor

U subotu, 10. kolovoza završen je 27. *Maraton lađa na Neretvi*. Utrka je počela ispod mosta u Metkoviću gdje je plotunom kuburaške skupine u 17 sati označen start 31 posade. Na ruti od Metkovića do Ploča, za štit kneza Domagoja borilo se više od 500 veslača. *Maraton lađa na Neretvi* je amatersko sportsko natjecanje u kojem lađari, u tradicijskim plovilima veslaju 22,5 kilometara. Posadu svake lađe čini 10 veslača, bubnjar i kormilar. Pobjedu je odnijela udruga lađara Zagreba po treći put zaredom, čime su postali treća ekipa u povijesti koja je trajno osvojila Domagojev štit.

Somborci zadovoljni plasmanom

Na natjecanju je po 13. put sudjelovala i ekipa HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora koja se natječe pod imenom *Salašari somborski*. Ove godine *Salašari* su utrku zavr-

kvalifikacijskim mjestom pretekli u samoj utrci što je pokazatelj kako dobro treniramo. Možda nemamo brzinu, ali imamo izdržljivost. U našoj lađi nema sudionika koji nije izveslao bar dva maratona do sada. Imamo neko iskustvo i rekao bih kako smo svi ostavili srce u lađi», kaže Gašpar.

Kao najteži dio utrke izdvaja veslanje u Crnoj rici.

»To je najuži dio rute i tamo voda manje više stoji. Mogu reći kako su ove godine bili teški uvjeti za veslanje, a tako nešto je rekao i komentator s HRT-a koji je rekao kako su ove godine vjerojatno najteži uvjeti otkad se maraton održava, zbog velike plime, valova i vjetrova koji je puhao u prsa sve vrijeme. Kada smo došli u Crnu riku imali smo dojam kako veslamo po jezeru, a iza nas je u tom trenutku 14 preveslanih kilometara«, kaže kapetan *Salašara somborskih*.

Posadu *Salašara somborskih* činila su devetorica Somboraca, dva Subotičanina i **Martin Burić** iz Komina. »Već 12 godina surađujemo s obitelji Burić, prvo su nam bili domaćini, a sada Martin vesla s nama i paričari«, ističe Gašpar.

Uskoro nova lađa

Zahvaljujući donaciji Osječko-baranjske županije, stvorili su se uvjeti da i somborska ekipa naredne godine zaplovi u novoj lađi.

»Lađu koju smo koristili je stara 10 godina i ovo će nam sigurno značiti. S toga, želimo se zahvaliti udruzi *Maraton lađa*. Ove godine nas je i posjetio direktor udruge *Maraton lađa* u Somboru u Hrvatskom domu. On nije mogao pretpostaviti da imamo prostorije u strogom centru grada, došao je da nas obiđe i bio je oduševljen. Poslije je pao i taj dogovor za lađu, kao i za pomoć oko financiranja i mogu reći kako sve ide u nekom dobrom pravcu«, kaže Gašpar.

Prema Matarićevim riječima, prvih 11 godina je djelovalo kao da organizatori utrke nisu posve sigurni otkud oni na Neretvi i koga oni

zapravo zastupaju.

»Prva naša učešća – mislim kako nisu imali pojma ni tko smo ni otkud mi tu. Mislim da su nas primili samo zbog tog predznaka HKUD. Moj otac **Pavle** je bio taj koji nas je prijavio, objašnjavao je on tko smo mi, ali čini se kako to nije doprlo do njih. Shvatili su tko smo tek nakon što je prošle godine *Dužijanica* gostovala u Mostaru. Od tada su se počeli javljati i

šili na 20. mjestu. Kapetan muške ekipe **Gašpar Matarić** kaže kako su svi zadovoljni ostvarenim rezultatom.

»Ekipa koje su završile ispred i iza nas su skoro sve domaće ekipe iz doline Neretve. Bilo je žestoko, ali uzimajući sve u obzir i kvalitetu svih ekipa, mi smo baš zadovoljni. Na brzinskim utrkama koje su zapravo kvalifikacije, završili smo kao 25. što znači kako smo pet lađa s boljim

nuditi pomoć. Jako nas poštuju i uvažavaju, kako organizatori, tako i ostale ekipe. Sa *Salašarima somborskim* napravili smo baš dobar brend».

»Sljedeće godine se nadamo poziciji među prvih 20. Kada dođe nova lađa, malo više treninga... kvaliteta natjecanja se jednostavno drastično podigla. Na nama je samo da čuvamo novu lađu i treniramo«, rekao je Gašpar.

Srđan Radmilović vesla u ekipi *Salašara* od 2015. godine na poziciji prvog lijevog veslača koja je jedna od najbitnijih pozicija u lađi. »Ova je godina prošla u znaku treninga i rezultati svih tih treninga su se vidjeli na utrci. Plasman je zadovoljavajući s obzirom kako smo mi jedna od rijetkih,

zena do Metkovića što je bio poseban napor za lađarice. Poznato je kako su u prošlosti u dolini Neretve žene lancale lađu, što znači kako su je vukle uzvodno hodajući kopnom prenoseći ljude, stoku i ostale plodove doline, te je možda iz tog razloga i *Maraton* žena veslan uzvodno«, kaže Marija.

Za razliku od muške ekipe koja mora proći kroz nezahvalnu Crnu riku, ženske ekipe se suočavaju s drugačijim izazovima. Tako i Marija kaže kako je za nju sam početak utrke i možda najteži dio.

»Na startu je uvijek nekako najveća napetost i ogromna neizvjesnost što nas čeka, bez obzira na predašnje iskustvo i koliko je tko izveslao maratona do tada. To se posebno pokazalo ove godine na *Maratonu lađarica* gdje je start kasnio čak 15 minuta, kako zbog organizacijskih propusta, tako i zbog nervoze u lađama. Ipak, svakako da je najteži dio utrke samo veslanje i to mislim kako je najteže doći do Kule Norinske koja je na pola utrke ženskog *Maratona*, jer nekako kad dođete do nje sve je puno lakše i znate da ste blizu kraja. Također, posebno umijeće i napor je potrebno kod preticanja drugih lađa te mogu reći kako su ove godine obje naše ekipe imale tu priliku i iskoristile je da preteknu druge lađe. Ali na kraju dana, pozicija nije važna, važan je sportski duh, borbenost, istrajnost, zajedništvo, poštovanje i davanje cijelog sebe za ekipu«, rekla je Marija.

Salašari su ove godine svojim učešćem odati i počast svom osnivaču.

»*Salašari somborski* su veslali svoj *Maraton* ove godine odavajući i počast svom osnivaču i pročelniku **Pavlu Matariću**, koji nas je napustio prije skoro dva *Maratona*, ali čija misija nam je u srcu i čiji lik od ove godine imamo na svojim veslima. Isto tako, ženske majice je krasila i roza lenta kako bi podigle svijest o karcinomu dojke. Na ovaj način želimo posebno pružiti podršku ženama oboljelim, liječenim i izliječenim od karcinoma dojke, posebno dvjema curama iz naše ekipe te tako veslamo za njih i s njima«, kaže Mandićeva.

Ivan Benčić

da tako kažem amaterskih ekipa jer ovo sve dostiže nivoe profesionalnog sporta. Svi smo zadovoljni i sretni, kao tim smo se potrudili maksimalno i dali smo sve od sebe. Bilo je teško, jer zaista, 22 kilometra nije mala stvar za izveslati«, kaže Radmilović. Ambicije *Salašara* za narednu godinu su plaman među prvih 20.

I lađarice zaplovile

U ženskoj konkurenciji, *Salašari somborski* osvojili su 14. mjesto od 16 ekipa. Ova utrka veslala se dan ranije, odnosno u četvrtak, 8. kolovoza. Najbolja je bila ekipa *Udruga lađarica Sisak*.

»Nakon nekoliko sudara na samom startu odveslale smo odličnu utrku dajući sve od sebe čime možemo biti zadovoljne. Zauzele smo 14. mjesto i do samog cilja bile u parić još dvema lađama tako da smo veslale s njima i borile se kao za prvo, drugo i treće mjesto. Te sve tri ekipe ušle su u cilj u razmaku od desetak sekundi. Bilo je izuzetno zanimljivo i dimanično«, kaže kapetanica ženske ekipe **Marija Mandić**.

Obje utrke započinju ispod lučkog mosta u Metkoviću i veslaju se nizvodno niz Neretvu, ali s jednom bitnom razlikom.

»Ženska utrka se vesla u dužini od 10 kilometara i završava u Opuzenu, dok muški *Maraton* nastavlja dalje i vesla se do Ploča u dužini od 22,5km. Interesantno je to da je do 2017. godine *Maraton lađarica* veslan uzvodno od Opu-

Nakon uspješnog puta prijednog biciklom od skoro 500 km, **Danijel Mandić**, jedan od veslača ekipe *Salašari somborski* podijelio je s nama svoje dojmove o putu od Sombora do Metkovića.

»Moja treća akcija zaredom odlaska biciklom do ušća Neretve. I ovaj put kao i prošle godine s **Alfredom Skenđerovićem**. Idejni tvorac ovog napornog puta je Gašpar Matarić koji je primjerom pokazao više puta kako se to radi. Ruta standardna: Sombor, Županja, Kladanj, Sarajevo, Jablanica, Metković i na kraju toliko čekano Ušće. Ove godine se nakupilo 485 km koje smo savladali, uz razne poteškoće koje put nosi sa sobom, za otprilike 29 sati. Noge teške, tijelo umorno, ali smo zadovoljni jer smo akciju priveli kraju, a zapravo sada sve tek počinje. Biciklom smo prenijeli vijest regionom o *Salašarima somborskim* i njihovoj vezanosti za neretvansku lađu«, kaže Danijel.

Umotvorine

- * Siromašan je onaj kome ništa nije dosta.
- * Torba je natježa kad je prazna.
- * Najveća sreća je znati izvor nesreće.

Vicevi, šale...

- Šefe, mogu danas izaći sat ranije s posla? Trebao bih sa ženom u kupovinu.
- Žao mi je, ne možeš!
- Oh, velikom Vam hvala, znao sam da ćete mi pomoći!

Kod internista:

- Vi morate smršati 30 kg!
- Cijelo prase?!

Mudrolije

- * Kad je nekome dosadno, dosadno mu je prije svega jer je sam sebi dosadan.
- * Vrijeme često mijenja ljude, ali rijetko naše mišljenje o njima.
- * Najbolji način da uspijete u životu je da postupate prema savjetima koje dajete drugima.

Vremeplov – iz naše arhive

Bodrog fest, 2014.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova) Ista mira s magarcom

U staro vrime krenili otac i sin u suvaju. U kolečka upregli magarca, natovarili dobrim džakovima, a još i nji dvojica se vozaju, pa točkovi škripuću i na suvom putu. A kad su još došla na blatnjav put? Zapala u buzalicu, pa siromašni magarac jedva i svoje noge izvlači, a o kolečkama s teretom ni divana. Muče se oni tu, sin deka, a otac skočio doli i kandžijom nagovara magarca. Al možedu šta oćedu kad je buzalica velika i mekana, a teret težak.

Ta prikidaju se već od bisa, kad naiđe jedan kirdžijaš na dobra dva konja. Nosi on niko bilo grumenje, al je natovario pametno, kolika je mira, pa je samo malo povuko kajase i konji odu s teretom priko buzalice. Stao on onda i kaže ovoj dvojici:

– Ljudi, šta mučite to živinče? Nije magarac kriv što vi ne znate da se u torbu nikad ne nagraće više neg što u nju mož stat.

– Sad vidimo, al je kasno – otac se počeo češat iza uva.

Onaj kirdžijaš sašo s kola i kaže:

– Tu ima samo jedna pomoć: da magarcu dam jedan grumenčić od mog tovara.

U to staro vrime nije baš svudan bilo kuća već najviše zemunica. I ovaj otac i sin su bili iz zemunica, pa su za kreč jedva i čuli, a vidili ga nikad. Ne znadu oni da kirdžijaš nosi kreč i zapitaju šta je to.

– Šta je, da je, šta da vam tu nadugačko pripovijadam kad ni tako ne znate, al da vidite što će magarac povući kad mu dam grumenčić – onaj njima ozbiljno.

– Daj, brate, al oma! – moli njegov otac.

Kirdžijaš uzo grumenčić, metnio magarcu u uvo, a šakom zagrabio malo vode iz buzalice. Kad je natio magarcu u uvo, kreč se oma počeo gasiti. Kako je počeo peč, a magarac skočio i kad je onda trgo – odu kolečka da se momak jedva drži na njima. Odletio magarac ko tica.

Otac gleda za kolima, pa se zamislio i jedared veli:

– Av, pretelju, šta si mi tako požurio magarca, ta ja sad neću stignit kola, a kad ću ovako prispit do suvaje? A sinu nisam kazo kako ćemo meljat.

– A di ću ja mislit na sve tvoje račune kad ti nisi smislio?

Kad se kolečkama već i trag izgubio, a otac će na kirdžijaša:

– Mislim se ja, pretelju, ne bi li ti i meni mogo dat malo od tog što si magarcu dao? Onda bi možda još i stigo na vrime.

– E, vidiš, tog se nisam ni sitio – kaže kirdžijaš. – Mož, mož, pretelju. Vidiš, vidiš, da i ti možeš bit pametniji od mene, samo kad oćeš.

Oma on grumenčić kreča, al onaj kaže:

– Daj ti meni za vrat. U mene je uvo manje neg u magarca, pa bi i tako stao manji komad. A meni treba veći, kako bi ga drugačije pristigo kad je već toliko odmakao?

– Vidi, vidi, što si ti glava, samo kad oćeš! – kirdžijaš se opet kobojage čudi.

I oma on dobar grumen kreča onom za vrat, a šakom vode iz buzalice. Kad je polio, a onaj ode, ta nogama put ne dotiče. Ni se otac dobro ni zakaso, već je stigo sina s magarcom. Al ne staje već ode nuz kola ko vijar.

– Baćo, kud ste se uputili? Hajte na kola, ta imamo još vrimenta – poviče sin.

– Samo ti tiraj, a ja ću te već dočekat kod suvaje – viče i otac, al ne staje, kad ne mož od muke.

Šta će sin tirat kad siroma ne mož ni magarca zaustavit. Jedva ga je kojikako zaustavio i kod suvaje, a otac se već pere na bunaru, al jedva stoji na nogama. Leđa su mu sva opečena, pa mu nije do divana.

– Ta šta je to bilo s Vas? – pita sin, a otac sve i kaže.

– Al ni ovakog putovanja više neću zaželit, al dogod sam živ – potuži se još i počme se pipat po leđi.

– A ko je Vama kriv što vi oćete istu miru ko magarac? – kaže sin šta misli.

– Da sam uzo istu, možda bi se još mogo prid ljudima i pofalit, samo da nisam uzo veću.

Pričao Grša Milanković, *Hrvatske narodne pripovijetke*, 1953.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Triba?

Uranim još za noći, naranim i napojim, poljem bašću. Dok misec nestaje, a sunce promalja, još je lipa ladovina od noći, ne mož se nadijat. Izađem na sokak, a tamo nigdi nikog ko da si na kraj svita. Sve poradim pa biž unutra. Šta ću neg ja upaljim televizor pa šta 'š drugo nek gledat šta ima novoga kod nas i u svitu. Mal televiziju gledim pa malo lap-top. I pravo da kažem od nji ti može i pofalit jel kako da kažem mož i skrenit. Toliko ti možu zaludit da ni sam sebe ne viruješ; ne viruješ u ono što na svoje oče i uše vidiš i čuješ. Kadgod se mislim da sve manje znam što je duže gledim i slušam. Primašio sam vik u godina, al mlogo šta mi još ne ide u glavu. Misliš se da u svitu svašta ima, al i kod nas ima za ne povirovat. I eto kako gledim na ta sokočala ni ona se ne možu dogovorit često, svako svoje tira. Evo sade na lap-topu vidim da kod nas opet čeljad diže bunu. Ta nisu redovno ni ovi izbori prošli, ope' nikako gužvanje. Nakupilo se tušta čeljadi po varošima. Digod ji nema kraja, a iglu da baciš ne b' na zemlju spala. Bunu se. Kažu da su se i prija bunili, al je vlast ope' privarila. Nigdi prvo j' obećala da se neće dat kopat pa će se sade kako izgleđe ope' dat kopat. Zemlja se već potrgovala, al se vlast ko da pridomisli. I to kažu kopaće se najbolja zemlja što imamo, na nje najbolje šume, najbolja voda. Kako divanu, raj na zemlji. I kažu sve rad nikake, kako kažu, rude što j' u zemlji. Onda će se od nje praviti šta god što odviše triba svitu. I što j' najvažnije, a najgorje divanu da će u tom kopanju i pravljenju nestat i zemlja i voda i šume, sve. Gledim, slušam pa se mislim da još malo ko redovan i pri pameti prodaje raj rad bilo čega. A ope' to j' sade jedan par rukava. Ima i drugi. Vlast ope' kaže da tamo u te zemlje ima velikog bogatstva. Kažu da to malo di ima i da ako se krene kopat i vaditi još brže ćemo it naprid. Da će bit posla i radni mista za čeljad. Trgniće se sela okolo, varoši i cila zemlja. I sve se još dokaziva da se nikom neće naškodit. Gledim, pa se čudim kako se kod nas baš supodarilo da na istom mistu raj na zemlji, a bogatstvo ispod. Baš nas dragi Bog meće na kušnju da biramo. I sade tu mene ima i šta god i sumnjivog, vrag ne spava. Sumnjivo j' to da se na te naše televizije i ne vidi koliko j' velika buna. Na svaj glas se divani kako triba dozvoljit da se iz zemlje vadi i pravi šta sve ni. Bundžije sam stidljivo naspomeniti, da ji je malo i da rušu i da mlogi u zatvoru triba da završu. A kopanje i vađenje, pravljenje u nebesa. Da ćemo oma krenit još više naprid. Biće posla o-ho-hooo, a šume, voda i zemlja se neće pokvarit. A komu čeljade već da viruje? Svi to tako lipo upakuju, opsinju ti da sad viruješ mal ovima sad mal onima. Komu virovat jel triba vaditi jel ne triba? A ope' se mislim da smo mi baš o-ho-ho do sad prodali. Svašta, svašta. I to što se divani da su plaće od kade se poprodavalo ošle nagor jeste istina, al je isto tako istina da j' sve ošlo i gore, poskupilo. I tako glediš na kraju ni sam ne znaš di 'š, na koju stranu. No, ciguno j' da mi ko da znamo odviše da ne kažem najbolje prodavat pa drugi da nam gospodar. Plašim se da ćemo, ako već nismo, a da sam ne znamo gaće na štap metnit i suze prodavat. Tiba jel ne triba? Ko zna? Možda mi sam' mislimo da nas kogod pita.

U NEKOLIKO SLIKA

Djeca u *Dužijanci*

Tisto za supu

U Sonti još i danas po neka kućanica mijesi tijesto ručno iako je prava poplava tvorničkih tijesta na tržištu. To se naročito odnosi na rizance (rezance) ili valjuščiće (flekice) za nedjeljnu i blagdansku živinsku supu (juhu). Osoba koja se sprema mijesiti ovo tijesto mora se »naoružati« strpljenjem i izdržljivošću. Prije tridesetak godina obavezno se mijesilo ručno. Za naš KuHaR pripremila ga je **Ruža Siladev** iz Sonte.

Sastojci:

1 jaje (težine 70 g ljuskom)

130 g mekog, pšeničnog brašna T-400

Priprema:

Umijesi se tijesto ni suviše tvrdo, a ni meko. Odmjerena količina brašna se dodaje obazrivo jer se ne smije dodavati ni malo vode jer bi u tom slučaju bilo isuviše meko i nabubreno kada se ukuha u juhu. Kada je ovo tijesto ukuhano u juhu, ostaje iste konzistencije, ne mijenja se. Mijesi se desetak minuta, formira u jufku i ostavi da se odmori 10 do 15 minuta prekriveno posudom u kojoj se umijesilo (pod platnenom salvetom bi se osušilo više nego što je potrebno). Nakon toga dobro je opet mijesiti 10-ak minuta, što bolje formirati jufku i opet ostaviti da odmara prekriveno kao i prvi put. Cilj ovakvog miješanja je da tijesto postane podatnije za valjanje (razvlačenje) drvenim valjkom.

Na dasci vrlo slabo pobrašnjennoj (poslije treba izbjegavati brašniiti, jer će se od brašna juha zamutiti prilikom

kuhanja), valjkom se počinje obazrivo valjati, okrećući tijesto i pazeći da bude ujednačeno istanjeno po cijeloj površini. Tako se valja što duže uvijek samo u jednom sloju. Ako se prerano stavi na valjak više slojeva može doći do sljepljivanja i cijepanja tijesta koje se teško može ispraviti.

Stare Sonćanke, dok su upućivale svoje kćeri i po nekog sina za pripremu ovoga tijesta, su govorile: »Tisto je dobro, tanko razvaljano kad se priko njega mogu čitat novine«. Kako se tijesto valja i razvlači, tako se pomalo i suši. Otprilike bude debelo oko 1-2 milimetra. Reduša pažljivo ocijeni može li se tijesto namotati u jednom komadu na oklagiju (kagliju u Sonti) odnosno ima li potrebnu suhoću da se ne slijepi. Kad su svi uvjeti ispunjeni namota se cijeli »točak« od tijesta na valjak, stavi na dasku (siniju) i prereže na valjku po pola. Valjak se odstrani, a tijesto se presiječe još jednom na pola. To će biti malo duži rezanci od oko 6-7 centimetara ali fini i tanki.

Umješne kuharice sve izrezane trake poslažu jednu na drugu, a onda vrlo ostrim nožem sijeku rezance što tanje. Nasiječe se malo veća gomila, a onda se nježno uzimaju u šake i pomalo gužvaju i rastresito spuštaju s visine od dvadesetak centimetara na siniju. Jednako se rasporede i tako prozračno kako su raspoređeni suše se u toploj prostoriji nekoliko sati. Poslije toga se stavljaju u kartonske kutije i čekaju na kuhanje. Ovakvo tijesto za juhu može stajati na suhom mjestu i po nekoliko mjeseci. Ovdje predložena količina je dovoljna za četveročlanu obitelj da ruča najmanje dva puta.

Od istoga tijesta se mogu napraviti valjušćići (flekice) veličine pola do 1 cm. Jednako su ukusni, a stare osobe ih više vole, jer kažu da ne udaraju po bradi kao rezanci. Šala-mala.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

2024.

PRIJAVE:

vlč. Vinko Cvijin
vlč. Tomislav Vojnić

ČI KE RI JA DA

Šta vas čeka:

- sveta misa
- sportske igre
- igre bez granica
- vodene igre
- ples
- ručak

17. kolovoza

8:30

Polazak bicikloma iz župe
Uskrsnuća Isusova (Gajeva 2)

10:00

Okupljanje na Čikeriji kod križa
i sveta misa

